

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ในบทนี้จะเสนอผลการวิจัยพลวัตและผลกระทบของการพัฒนาเกษตรและอุตสาหกรรมของลำพูน กรณีศึกษานิคมอุตสาหกรรม จังหวัดลำพูนและพื้นที่โดยรอบ โดยจะแบ่งออกเป็น 4 ยุค เพื่อให้ได้เห็นภาพของพลวัตของการพัฒนาเกษตรและอุตสาหกรรมของจังหวัดลำพูน กรณีศึกษานิคมอุตสาหกรรมและพื้นที่โดยรอบ ในรอบ 3 ทศวรรษ (พ.ศ. 2526-2554) ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งนิคมอุตสาหกรรม ยุคสร้างนิคมอุตสาหกรรม และยุคหลังสร้างนิคมอุตสาหกรรมจนถึงปัจจุบัน

- ทางกายภาพ
- ทางเศรษฐกิจ
- ทางการเมือง
- ทางสังคม

4.1 ที่ตั้งและลักษณะทางภูมิศาสตร์

พื้นที่ที่ทำการศึกษานี้ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองลำพูน ติดทางหลวงหมายเลข 11 สายเชียงใหม่ - ลำปาง ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 6 กิโลเมตร โดยที่ลักษณะพื้นที่นั้นตั้งอยู่ที่ดอนและมีอาณาเขต ติดกับนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ และอีกด้านหนึ่งติดกับถนนชุปเปอร์ไฮเวย์

ที่ตั้งและลักษณะทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่แห่งนี้เป็นที่โล่งโดยรอบ และมีสภาพสมบูรณ์อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ป่า น้ำ ดิน มาตั้งแต่อดีต พื้นที่ศึกษาอยู่ในเขตอำเภอเมืองลำพูนทั้งหมด อยู่ห่างจากอำเภอเมืองเชียงใหม่ไปทางด้านใต้ประมาณ 30 กิโลเมตร พื้นที่ศึกษารอบคลุมพื้นที่ของนิคมอุตสาหกรรม ภาคเหนือ โดยมีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 106,063.71 ไร่ หรือ 169.70 ตารางกิโลเมตรและมีที่ตั้งอยู่ระหว่างละติจูด 18 องศา 30 ลิปดาถึง 18 องศา 37 ลิปดาเหนือ และระหว่างลองจิจูดที่ 98 องศา 58 ลิปดา ถึง 99 องศา 5 ลิปดาตะวันออก มีอาณาเขตทางทิศเหนือติดต่อกับตำบลอุโมงค์ทิศใต้ติดกับตำบลป่าสัก ส่วนทิศตะวันออกติดกับตำบลบ้านกลางและทิศตะวันตกติดกับตำบลคันธง

เมื่อคิดสัดส่วนพื้นที่ตามเขตการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสักมีสัดส่วนพื้นที่มากที่สุดคือร้อยละ 27.83 จากพื้นที่ศึกษาทั้งหมด รองลงมาคือเทศบาลตำบลบ้านกลางร้อยละ 12.37 เทศบาลตำบลมะเขือแจ้ร้อยละ 11.47 และเทศบาลตำบลอุโมงค์มีสัดส่วนพื้นที่น้อย

ที่สุดคือร้อยละ 0.57 จากพื้นที่ศึกษาทั้งหมดดังตาราง 4.1 โดยสัดส่วนพื้นที่ศึกษาอันดับแรกนั้นเป็นที่ตั้งของทั้งนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือซึ่งเป็นบริเวณหลักในการศึกษา

ตารางที่ 4.1 สัดส่วนพื้นที่ศึกษา

เขต การปกครอง	พื้นที่ศึกษา		สัดส่วน ต่อพื้นที่ศึกษา
	ตร.กม.	ไร่	
อบต.ป่าสัก	47.23	29,518.31	27.83
เทศบาลตำบลบ้านกลาง	20.99	13,118.54	12.37
เทศบาลตำบลมะเจือแจ้	19.47	12,168.56	11.47
อบต.ศรีบัวบาน	17.73	11,081.35	10.45
อบต.เหมืองง่า	16.04	10,025.11	9.45
อบต.ต้นธง	10.95	6,843.82	6.45
เทศบาลตำบลเวียงยอง	13.63	8,518.80	8.03
อบต.หนองหนาม	8.69	5,431.33	5.12
เทศบาลตำบลริมปิง	5.36	3,350.16	3.16
เทศบาลเมืองลำพูน	4.17	2,606.73	2.46
อบต.ประดู่ป่า	3.22	2,012.74	1.90
เทศบาลตำบลบ้านแป้น	1.26	788.26	0.74
เทศบาลตำบลอุโมงค์	0.96	600.00	0.57
รวม	169.70	106,063.71	100.00

4.2 ลักษณะภูมิประเทศ

อำเภอเมืองลำพูนประกอบไปด้วยที่ราบร้อยละ 52.64 ของพื้นที่ทั้งอำเภอคิดเป็นเนื้อที่ 159,750 ไร่ และภูเขาร้อยละ 47.36 ของพื้นที่ทั้งอำเภอคิดเป็นเนื้อที่ 143,750 ไร่ (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองลำพูน ,2550) โดยพื้นที่ศึกษาอยู่ในเขตพื้นที่ราบ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของที่ราบเชิงใหม่ – ลำพูน บริเวณแม่น้ำปิง แม่น้ำกวางและแม่น้ำทา โดยเฉพาะบริเวณตำบลอุโมงค์ ตำบลบ้านแป้น ตำบลต้นธง และตำบลเหมืองง่า

4.3 ลักษณะทางประชากร

แม้ว่าพื้นที่ศึกษาจะไม่ได้ครอบคลุมเขตปกครองเต็มพื้นที่ แต่ในการศึกษาลักษณะทางประชากรได้ใช้จำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎรที่ยึดตามเขตการปกครองทั้งเขต โดยลักษณะทางประชากรนี้จะแสดงให้เห็นภาพประชากรและค่าความหนาแน่นของประชากรในแต่ละเขตการปกครองของพื้นที่ศึกษา

4.3.1 จำนวน และอัตราการเพิ่มขึ้น – ลดลงของประชากร

ณ วันที่ 31 มีนาคม พ.ศ.2550 (ศูนย์ปฏิบัติการจังหวัดลำพูน,2554) จำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษาแยกตามเขตการปกครองส่วนท้องถิ่นมีจำนวนประชากรรวม 129,250 คน ส่วนพ.ศ. 2544 และพ.ศ.2537 มีประชากร 118,251 คน และ 124,298 คนตามลำดับ (ตารางที่ 4.2)

ในปีพ.ศ. 2537 เทศบาลตำบลอุโมงค์มีจำนวนประชากรมากที่สุดคือ 14,330 คน รองลงมาคือ บริหารส่วนตำบลเหมืองง่า 14,058 คนและเทศบาลเมืองลำพูน 13,414 คน ตามลำดับโดยองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเขตที่มีประชากรมากที่สุดคือ 15,277 คน โดยมีเทศบาลตำบลมะเขือแจ้และองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองง่าเป็นอันดับรองลงมาคือ 14,051 คน และ 13,875 เขตที่มีจำนวนประชากรมากเป็นอันดับต้นๆในพื้นที่ศึกษานอกจากเทศบาลเมืองลำพูนแล้วก็เป็นพื้นที่ด้านที่ติดต่อกับจังหวัดเชียงใหม่และเป็นพื้นที่ที่มีแหล่งอุตสาหกรรมหยั่งอย่างนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือนั่นเอง จนถึงพ.ศ.2550 ยังคงเป็นเทศบาลตำบลมะเขือแจ้ที่มีจำนวนประชากรสูงที่สุดคือ 15,553 คนและองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองง่ายังคงเป็นอันดับสองคือ 14,312 คน ตามมาด้วยเทศบาลเมืองลำพูน 13,916 คน และเป็นที่สังเกตว่าเทศบาลมะเขือแจ้ เทศบาลบ้านกลางและองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองง่าล้วนมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่พ.ศ. 2537 ขณะที่เทศบาลเมืองลำพูนในปีพ.ศ. 2550 แม้จะมีจำนวนประชากรมากเป็นอันดับต้นๆแต่ก็พบว่าลดลงจากพ.ศ. 2544

ตารางที่ 4.2 จำนวนประชากร พ.ศ. 2537 – 2550

เขตการปกครอง ส่วนท้องถิ่น	พ.ศ.2537		พ.ศ.2544		พ.ศ.2550		อัตราการเพิ่ม/ลด	
	จำนวนประชากร (คน)	ความหนาแน่น (คน/ไร่)	จำนวนประชากร (คน)	ความหนาแน่น (คน/ไร่)	จำนวนประชากร (คน)	ความหนาแน่น (คน/ไร่)	พ.ศ.2537-2544	พ.ศ.2544-2550
เทศบาลเมืองลำพูน	13,414	5	15,277	6	13,916	5	13.9	-8.9
เทศบาลตำบลอุโมงค์	14,330	24	13,611	23	13,451	22	-5.0	-1.2
เทศบาลตำบลมะเขือแจ้	13,392	1	14,051	1	15,553	1	4.9	10.7
เทศบาลตำบลบ้านกลาง	7,051	1	7,329	1	8,862	1	3.-	20.9
เทศบาลตำบลบ้านแป้น	7,404	9	6,944	9	8,790	11	-6.2	26.6
เทศบาลตำบลเวียงยอง	6,502	1	6,823	1	6,566	1	4.9	-3.8
เทศบาลตำบลริมปิง	7,866	2	7,171	2	7,001	2	-8.8	-2.4
อบต.ศรีบัวบาน	9,002	1	8,960	1	8,935	1	-0.5	-0.3
อบต.ป่าสัก	10,256	1	10,798	1	12,370	1	5.2	14.6
อบต.หนองนาม	5,021	1	2,317	1	2,366	1	-53-9	1.7
อบต.ต้นธง	9,776	1	9,823	1	11,402	2	0.5	16.1
อบต.ประดู่ป่า	6,226	3	5,960	3	5,736	3	-4.3	-3.8
อบต.เหมืองง่า	14,008	1	13,875	1	14,312	1	-1.3	3.1
รวม	124,248	51	118,251	51	129,260	52	-4.9	9.3

ที่มา : กรมการปกครอง , 2551.

เมื่อพิจารณาจากอัตราการเพิ่มขึ้นและลดลงของประชากรในช่วง พ.ศ.2537-2544 ดังนั้นเทศบาลเมืองลำพูนยังมีอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงสุดคือ 13.9 รองลงมาคือ องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก และเทศบาลตำบลมะเขือแจ้ที่เท่ากับเทศบาลตำบลเวียงยอง 52 และ 49 ตามลำดับ

ต่อมาช่วง พ.ศ. 2544 – 2550 อัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงที่สุดคือ 25.6 ที่เทศบาลตำบลบ้านแป้นรองลงมาคือเทศบาลตำบลบ้านกลาง องค์การบริหารส่วนตำบลต้นธงมีอัตราการเพิ่มขึ้น 20.9 และ 16.1 แต่เทศบาลเมืองลำพูนกลับมีอัตราการลดลงมากที่สุดคือ 8.9 สะท้อนให้เห็นว่าเขตเทศบาลตำบลมะเขือแจ้และเทศบาลบ้านกลางกำลังขยายตัวเพิ่มขึ้นมากกว่าเขตชุมชนดั้งเดิมอย่างเทศบาลเมืองลำพูน

4.3.2 ความหนาแน่นของประชากร

จากข้อมูลประชากร พ.ศ.2537 , 2544 และ 2550 เมื่อนำมาคำนวณค่าความหนาแน่นของประชากรพบว่า ในภาพรวมพื้นที่ศึกษามีค่าความหนาแน่น 1 คนต่อไร่ แต่เมื่อพิจารณาเขตการปกครอง ค่าความหนาแน่นของประชากรแต่ละท้องที่จะแตกต่างกันออกไป (ตาราง 4.2)

ในปี พ.ศ. 2537 เทศบาลตำบลอุโมงค์ มีค่าความหนาแน่นของประชากรมากที่สุด 24 คนต่อไร่ รองลงมาคือเทศบาลตำบลบ้านแป้น เทศบาลเมืองลำพูน องค์การบริหารส่วนตำบลประดู่ป่า และเทศบาลตำบลริมปิง โดยมีค่าความหนาแน่นของประชากร 9, 5, 3 และ 2 คนต่อไร่ ตามลำดับ ที่เหลือมีค่าความหนาแน่นของประชากร 1 คนต่อไร่ ต่อมาในปี พ.ศ.2544 ค่าความหนาแน่นของประชากรเกือบทุกพื้นที่ยังคงเท่าเดิม มีเพียงเทศบาลตำบลอุโมงค์ที่ลดลงเหลือ 23 คนต่อไร่ ขณะที่เทศบาลเมืองลำพูนเพิ่มขึ้นเป็น 6 คนต่อไร่ และในปี พ.ศ.2550 ก็ยังคงมีค่าความหนาแน่นของประชากรไม่ต่างไปจาก พ.ศ.2544 โดยพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงลดลงได้แก่ เทศบาลตำบลอุโมงค์ที่ความหนาแน่นของประชากรลดลงอยู่ที่ 22 คน ต่อไร่ ส่วนเทศบาลเมืองลำพูนกลับไปอยู่ที่ 5 คนต่อไร่เหมือน พ.ศ.2537 ขณะที่พื้นที่ที่มีความหนาแน่นเพิ่มขึ้นได้แก่เทศบาลตำบลบ้านแป้นและองค์การบริหารส่วนตำบลต้นธงเพิ่มขึ้นเป็น 11 และ 2 คนต่อไร่

และจากการสำรวจภาคสนามกลับพบว่าบริเวณที่มีชุมชนเพิ่มขึ้นและมีความหนาแน่นของประชากรเพิ่มขึ้นกลับอยู่ในเขตเทศบาลตำบลบ้านกลางและเทศบาลตำบลมะเขือแจ้ ซึ่งเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ แต่เนื่องจากการคำนวณค่าความหนาแน่นของประชากรที่ย้ายถิ่นเข้ามาทำงานและพักอาศัยในบริเวณนี้ได้ ซึ่งมีทั้งการย้ายถิ่นเข้ามาทำงานทั้งในและนอกนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือรวมทั้งงานบริการต่าง ๆ โดยเฉพาะการย้ายถิ่นแบบไม่โอนย้ายทะเบียนราษฎรซึ่งมีผลให้เกิดความต้องการด้านที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นและมีการขยายตัวของชุมชนในบริเวณดังกล่าวตามมา

4.4 ประวัติศาสตร์และความเป็นมาของชุมชนโดยรอบนิคมอุตสาหกรรมลำพูน

จากข้อมูลที่ชาวบ้านได้เล่าต่อ ๆ กันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ซึ่งเป็นชาวไทยเผ่าของซึ่งมาจากเวียงของได้เข้ามาประกอบอาชีพทำนาและปลูกฝ้าย ช่วงแรก ๆ ก็ได้สร้างที่พักชั่วคราวเพื่ออาศัยอยู่ระหว่างทำนาและปลูกฝ้าย ซึ่งเป็นพืชที่ทนทานต่อสภาพที่แห้งแล้งได้ดี พอหมดหน้านานแล้วก็ย้ายกลับถิ่นเดิม แต่ต่อมาเริ่มมีครอบครัวประมาณ 4, 5 ครอบครัวได้อพยพย้ายถิ่นมาจากเวียงของ และได้มาอาศัยอยู่ในพื้นที่อย่างถาวรเพื่อความสะดวกในการทำนาและปลูกฝ้าย

ในส่วนของการครอบครองที่ดินใช้วิธีจับจองกันเอง ครอบครัวไหนที่เข้ามาอาศัยอยู่ก่อนหรือมีกำลังเพียงพอที่จะขยายที่นาได้ก็จะมีที่นามากกว่าชาวบ้านอื่น ๆ แต่ไม่ได้เป็นเจ้าของที่ดินรายใหญ่กว่าชาวบ้านอื่น ๆ แต่อย่างไรก็ตามพอที่จะจัดการเรื่องแรงงานภายในเครือญาติกัน ได้สำหรับครอบครัวที่ขยายออกไปหลังจากการแต่งงานก็มักจะไม่มีที่นาเป็นของตนเอง จึงต้องไปช่วยทำนาของเครือญาติ หรือไปเช่าที่นาของคนที่มีนามาก ๆ ซึ่งมักจะเป็นคนนอกหมู่บ้านที่ทำการค้าขาย มีเงินพอที่จะซื้อที่นาเก็บไว้ได้ ถ้าปีไหนที่ฝนไม่ค่อยตก ผลผลิตต่ำก็จะมีคนขายที่นาของตนเอง เพื่อนำเงินมาเลี้ยงดูครอบครัว ซึ่งจะขายไปทีละส่วน ๆ จนหมดและกลายเป็นคนเช่านาเพื่อทำมาหากินซึ่งมักจะเกิดขึ้นกับครอบครัวที่มีลูกมาก ซึ่งส่วนนี้เองที่ผู้วิจัยมองว่าที่ดินนั้นถือเป็นปัจจัยหลักๆ ของการก่อตัวของระบบชนชั้น และที่ดินนี้เองก็เป็นมูลฐานของระบบการผลิตสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยยังค้นพบอีกว่า ในสมัยก่อนถึงแม้ว่ามีความแตกต่างกันในด้านการครอบครองที่ดินระหว่างชาวบ้านก็ตาม แต่ก็ไม่ค่อยเห็นความแตกต่างทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจอย่างชัดเจน เพราะเวลาผลผลิตไม่ดี ชาวบ้านก็มีความลำบากพอ ๆ กัน และจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เนื่องจากประชากรในหมู่บ้านยังมีน้อยอยู่ และเป็นญาติพี่น้อง รู้จักกันแต่รุ่นปู่รุ่นย่า ทำการผลิตและเลี้ยงชีพเรื่อยมาพร้อมกัน มีการติดต่อไปมาหาสู่กันสม่ำเสมอ ซึ่งจะครอบคลุมไปถึงด้านอื่น ๆ ของการดำเนินชีวิต เช่น การร่วมมือช่วยเหลือกันในงานแต่งงาน งานศพ งานเทศกาล งานซ่อมแซมหลังคาบ้าน และอื่น ๆ แรงผลักดันจากภายนอกชุมชนอย่างอำนาจรัฐโดยผ่านระบบราชการ และโครงการพัฒนาต่าง ๆ ก็ยังมีน้อย ทำให้ชาวบ้านมีความผูกพันกันเหนียวแน่น มีความเป็นชุมชนอย่างลึกซึ้ง และยังไม่มีการแบ่งชนชั้นในหมู่บ้านอย่างชัดเจนเหมือนดังเช่นในปัจจุบัน

ทั้งนี้เพื่อให้มองภาพได้อย่างชัดเจนผู้วิจัยได้แบ่ง พัฒนาการและพลวัตรของการเปลี่ยนผ่านออกเป็น 4 ยุค คือ ยุคเกษตรกรรม ยุคของการเริ่มพัฒนาและการกว้านซื้อและขายที่ดิน ยุคเริ่มสร้างนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ และยุคหลังจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือจนถึงปัจจุบัน โดยในแต่ละยุคยึดที่ระบบการผลิตเป็นหลักเพื่อความสะดวกในการศึกษา

4.4.1 ยุคเกษตรกรรม (ตั้งแต่ อดีต - ประมาณ พ.ศ. 2509)

ยุคนี้เป็นช่วงที่มีการเริ่มนำแผนนโยบายเศรษฐกิจมาใช้ในช่วงแรก ซึ่งในขณะนั้นระบบการผลิตของหมู่บ้านยังอาศัยการเกษตรเป็นส่วนหลัก เป็นการผลิตเพื่อยังชีพมากกว่าเพื่อขาย มีการทำนา และปลูกฝ้าย เป็นหลัก นอกจากนี้ก็ยังมีเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว หมู ไก่ ไข่ได้ดูแลเรือน โดยที่จะปล่อยให้สัตว์เหล่านั้นหากินเองตามธรรมชาติ โดยจากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ทำให้ได้รู้ว่าในยุคแรกๆ นี้แม้ว่าเราจะเลี้ยงสัตว์แบบปล่อยก็ไม่เห็นมีสัตว์ที่เลี้ยงไว้หาย เพราะชาวบ้านช่วยกันเป็นหูเป็นตา มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าชาวบ้านมีจิตสำนึกในความเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกันสูง ถ้าหากมีการลักขโมยกันเกิดขึ้น ชาวบ้านก็จะพูดคุยกันเอง หรือไม่ก็ให้พ่อหลวงและคณะกรรมการหมู่บ้านจัดการตามกฎระเบียบ เช่น ตักเตือน หรือปรับค่าเสียหายตามอัตรา เป็นการควบคุมทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการ การที่คนมาอาศัยอยู่ร่วมกันก็ต้องมีปัญหาเป็นเรื่องธรรมดา แต่ก็มีความขัดแย้งที่พอดคลงกันไกลเกลี้ย และประณีประนอมกันได้

ในยุคเริ่มแรกนี้ชุมชนในจังหวัดลำพูนยังมีการรวมตัวตัวเหมือน ๆ กับหมู่บ้านชนบททั่วไป คือ เป็นการอยู่ร่วมของญาติพี่น้องที่เป็นเครือญาติกัน ทั้งโดยสายเลือด และสายจากการแต่งงานเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการดำรงชีพภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการผลิตในระบบเกษตรกรรม ซึ่งถือเป็นจุดแข็งหนึ่งของจังหวัดลำพูน ชาวบ้านมีการพึ่งพาอาศัยกันและกันในทุก ๆ ด้าน ส่งผลให้มีการรวมตัวในโอกาสต่าง ๆ อย่างธรรมชาติ และมักจะเป็นการรวมตัวในหลาย ๆ ครอบครัวที่เป็นเครือญาติกันและเพื่อนบ้านซึ่งมีความใกล้ชิดสนิทสนมเหมือนญาติพี่น้อง ชาวบ้านรวมตัวกันตั้งแต่การผลิตซึ่งมีการจัดแรงงานภายในกลุ่มทำนา ซึ่งกลุ่มเครือญาติ และเพื่อนบ้าน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในลักษณะเอื้อเอื้อแรงกัน ด้านการบริโภค การหาอาหารตามป่า เช่น หน่อไม้ ผัก เห็ด กบ ฯลฯ เป็นงานของแม่บ้าน เวลาออกไปหาอาหารก็ชวนญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน ซึ่งอยู่ใกล้ ๆ กันไปด้วย ถ้าหาได้มากก็แบ่งให้เครือญาติและเพื่อนบ้านมาก ได้น้อยก็แบ่งน้อย และเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีพ เช่น เวลาว่างงานบุญงานประเพณี ตั้งแต่ระดับบุคคลถึงหมู่บ้าน ทุกคนในหมู่บ้านรวมถึงคนทำนา กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มสนใจกิจกรรมทางศาสนา จะมาร่วมงาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเครือญาติใหญ่ในระดับหมู่บ้านมารวมตั้งแต่เตรียมงาน ดำเนินงาน เก็บของ และยังมีประเพณีงาน ซึ่งจัดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ คือ พอเสร็จงานเรียบร้อย ชาวบ้านจะนั่งกินข้าว กินเหล้าด้วยกัน และพูดคุยกันว่า งานที่จัดเป็นอย่างไร มีปัญหาอะไรบ้าง

ชาวบ้านส่วนมากยังใช้ชีวิตอยู่ในขอบเขตของหมู่บ้านเป็นส่วนใหญ่ มีการติดต่อสัมพันธ์กันทุก ๆ วันและเกี่ยวข้องกันในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นไปอย่างลึกซึ้งและทุกด้าน เนื่องจากในหมู่บ้านการเคลื่อนย้ายประชากรยังมีน้อย ดังนั้นบ้านแต่ละหลังจึงมีประวัติความเป็นมา

ประสบการณ์และความเป็นอยู่คล้าย ๆ กัน ไม่มีครอบครัวไหนที่เด่นกว่าใคร แม้ระหว่างครอบครัวที่มีที่ดินของตนเองกับครอบครัวที่เช่านา หรือแม้กระทั่งครอบครัวของพ่อหลวง หรือ กำนัน เองก็ตาม

ในยุคแรกนี้ทำให้ผู้วิจัยได้มองเห็นภาพวิถีชีวิต วิธีการผลิต รวมถึงวิถีทางชุมชน ที่ค่อนข้างมีความพึ่งพาอาศัยกัน ยังคงมีระบบเอามื้อเอาแรงในการทำนา หรือการเกษตร รวมถึงช่วยกันสอดส่องดูแล และช่วยเหลือกันซึ่งบอบกถึงความสัมพันธ์ที่เรียบง่ายแต่เต็มเปี่ยมไปด้วยมิตรไมตรี ได้เป็นอย่างดี หลายครั้ง ๆ ที่ภาพเหล่านี้ยังสะท้อนให้เห็นได้ตามชนบทอันห่างไกลที่ความจำเริญทางวัฒนธรรม และวัตถุยังง่าวเข้าไปไม่ถึง

4.4.2 ยุคของการเริ่มพัฒนา กว๊านซ้อ และขายที่ดิน (พ.ศ. 2510 - พ.ศ. 2526)

ต่อมาภายหลัง เมื่อมีการเริ่มสร้างถนนซูเปอร์ไฮเวย์ และสิ่งสาธารณูปโภคพื้นฐาน ระบบการผลิตของชาวบ้านก็ยังไม่เปลี่ยนแปลง ชาวบ้านยังทำนาเป็นส่วนใหญ่ แต่เริ่มที่จะมีพ่อค้าจีน หรือ คนมีฐานะจากในเมืองเข้ามากว๊านซ้อที่ดิน ทำให้เกิดอาชีพนอกการเกษตร ที่หารายได้เป็นกอบเป็นกำมากกว่าเดิมเพิ่มขึ้น และผู้วิจัยยังพบอีกว่าช่วงนี้เริ่มที่จะมีการเปลี่ยนสภาพจากเจ้าของที่ดิน กลายไปเป็นผู้เช่า ทั้งนี้ก็เพราะด้วยการที่ชาวนาและเกษตรกรส่วนใหญ่มีการขายที่นาและที่ดินของตัวเอง ให้กับนายทุนหรือพ่อค้าคนจีนที่มาจากเชียงใหม่ เพื่อให้ได้เงินมาใช้จ่าย และดูแลครอบครัวมากขึ้น ดังนั้นในยุคนี้เองจะทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์แบบเจ้าที่ดินกับผู้เช่าเกิดขึ้นมา ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดสถานภาพทางชนชั้น ไม่ได้ส่งผลต่อการแบ่งชนชั้นภายในหมู่บ้าน เพราะเจ้าที่ดินของชาวบ้านอยู่ที่เชียงใหม่ ถึงเวลาได้ผลผลิตก็ส่งคนมาจัดการ ไม่ค่อยมีความสัมพันธ์แบบส่วนตัวกับชาวบ้าน ชาวบ้านจะช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในหมู่บ้านมากกว่าที่จะไปพึ่งเจ้าที่ดิน ด้านแรงงานทำการผลิตใช้แรงงานในครอบครัว และการพึ่งพาอาศัยเครือญาติกับเพื่อนบ้าน การจัดการเรื่องแรงงานนั้น ถ้าทั้ง 2 ฝ่ายมีนาเช่นเดียวกัน ซึ่งรวมถึงนาเช่าก็จะใช้รูปแบบการแลกเปลี่ยนแรงงานกัน แต่ถ้าหากอีกฝ่ายหนึ่ง ไม่มีนาก็จะจ้างแรงงาน โดยจ่ายค่าจ้างเป็นข้าวเปลือก หรือคิดเป็นเงินซึ่งแล้วแต่จะตกลงกัน

ในสถานะเช่นนี้ทางแรงงาน ชาวบ้านยังใช้ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ กล่าวคือ เป็นการประณีประนอมกันระหว่างการเอาแรงและการรับจ้างไม่ได้เชื่อมโยงกันอยู่ด้วยค่าจ้าง เป็นตัวตัดสินในการรับจ้าง ถึงแม้จะยังคงไว้ซึ่งระบบเอามื้อเอาแรงช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่ก็ยากที่จะปฏิเสธได้ว่า มีสถานะและสัญญาณบางอย่างเริ่มที่จะก่อตัวขึ้นอย่างช้า ๆ

ต่อมาเมื่อถนนซูเปอร์ไฮเวย์ได้สร้างแล้วเสร็จ จึงเป็นตัวเชื่อมระหว่างโลกภายนอกกับหมู่บ้าน ชาวบ้านมีความสะดวกที่จะออกไปนอกหมู่บ้าน ทำให้มีโอกาสที่จะพบสิ่งใหม่ ๆ มากขึ้น ดังจะเห็นได้จากคู่แข่งงาน ซึ่งแต่เดิมเป็นคนจากภายในหมู่บ้าน หรือ ไม่ก็หมู่บ้านใกล้เคียงที่

ชาวบ้านส่วนใหญ่รู้จักกันก็กลับขยายออกไปถึงจังหวัดที่ใกล้เคียงกัน ทำให้เครือข่ายความสัมพันธ์ของชาวบ้านขยายขึ้น วิถีชีวิตเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไป มีการเริ่มประกอบอาชีพนอกการเกษตร เช่น รับจ้างแรงงานทำตู้ไม้ ประเภทตู้โชว์ ตู้เสื้อผ้า (และนี่ก็ทำให้เกิดอีกชุมชนหนึ่งที่มีอาณาเขตติดกับนิคมอุตสาหกรรมลำพูน คู่ขนานไปกับถนนชูปเปอร์ไฮเวย์ระหว่าง ลำพูน-ลำปาง โดยชุมชนนี้ทั้งหมดจะประกอบอาชีพประกอบตู้ หรือทำเฟอร์นิเจอร์ที่เกี่ยวกับไม้ หรือที่เราเรียกกันว่า บ้านม้า) รับจ้างกรรมกรก่อสร้าง รับจ้างเลื่อยไม้ รับจ้างขายสินค้า ตู้ไม้ นูหรี ซึ่งผลิตขึ้นในบริเวณหมู่บ้านโรงงานยาสูบซึ่งก่อสร้างขึ้นมาหลังมีถนนชูปเปอร์ไฮเวย์ แต่ชาวบ้านไม่ได้ค้าขายสินค้าอย่างเดียวหรือเข้าไปรับจ้างในที่ต่าง ๆ อย่างเต็มตัว หากแต่ยังประกอบอาชีพทำการเกษตรควบคู่ไปด้วย.

สำหรับครอบครัวที่ยังมีที่นาของตนเอง ซึ่งจะเป็นส่วนน้อยของหมู่บ้าน ถ้าไม่อยากจะออกแรงทำนาทำไร่ ก็ให้ชาวบ้านอื่นซึ่งเป็นเครือญาติกันเช่ามาแล้วได้รับส่วนแบ่ง แต่ผลผลิตไม่เพียงพอที่จะเสริมสร้างฐานะมากกว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ที่เป็นผู้เช่านา ดังนั้นคนกลุ่มนี้จึงไม่ได้มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมแปลกแยกจากชาวบ้านอื่น ๆ แต่ที่สบายกว่าก็คือไม่ต้องคิ่รนทำนาเหมือนชาวบ้านอื่น ๆ

4.4.3 ยุคสร้างนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ (พ.ศ. 2526 - พ.ศ. 2530)

ธนาคารโลกเป็นผู้มีส่วนอย่างมากในการวางโครงสร้างเศรษฐกิจในปลายทศวรรษ 1950 (พ.ศ. 2493 - 2502) รัฐบาลภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยอมรับคำชี้แนะของธนาคารโลกในการเปลี่ยนจากเศรษฐกิจที่มีรัฐควบคุมอย่างเข้มงวด ไปสู่ข้อเสนอที่สนับสนุนให้ภาคเอกชนเป็นผู้นำในการพัฒนาประเทศอย่างทันทีทันใด นอกจากนี้ธนาคารโลกยังเสนอแนะให้ใช้ยุทธศาสตร์ “การผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า” ในการเปลี่ยนให้ไทยเป็นประเทศอุตสาหกรรมพร้อมกันนี้ธนาคารโลกยังจัดหาทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อสร้างสาธารณูปโภคและมาตรการที่จำเป็นอื่นๆ ในการเสริมสร้างประเทศให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมอีกด้วย

ก่อนการปฏิรูปในยุคจอมพลสฤษดิ์ เอกชนที่มีบทบาทเข้มแข็งที่สุดของไทยคือชนชั้นเจ้าที่ดินในชนบท และชนชั้นกลางที่เป็นพ่อค้าในเมืองซึ่งมีอาชีพเกี่ยวกับการธนาคารและการค้าขาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับสินค้าทางการเกษตร อย่างไรก็ตามรัฐเองเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจที่ปล่อยให้ชนชั้นกลางที่เป็นพ่อค้าไทย - จีน สามารถทำเงินได้ แต่แน่นอนต้องอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของข้าราชการและทหาร และเพื่อเป็นเกราะป้องกันธุรกิจของตนเอง กลุ่มนายทุนที่เกิดขึ้นได้แต่งตั้งนายทหารและข้าราชการระดับสูงเข้ามาอยู่ในคณะกรรมการบริษัทของตนด้วย

การใช้นโยบายการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าทำให้ภาคอุตสาหกรรมได้กลายเป็นแหล่งของความมั่งคั่ง และทำให้กลุ่มนายทุนใหม่ได้ถือกำเนิดขึ้น โดยมีฐานที่มั่นสำคัญอยู่ในภาคอุตสาหกรรม โดยพื้นฐานแล้วแม้ตลาดภายในประเทศได้ถูกสงวนไว้สำหรับนักอุตสาหกรรมภายในประเทศเอง แต่บริษัทต่างประเทศก็ได้ถูกกีดกันแต่อย่างใด

หลังจากการปฏิรูปสมัยจอมพลสฤษดิ์ กลุ่มอิทธิพลที่ครอบงำประเทศก็ยังคงเป็นกลุ่มทหารอยู่ อย่างไรก็ตามการปฏิรูปได้เพิ่มอิทธิพลให้แก่คนกลุ่มใหม่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะในบรรดาผู้มีอิทธิพลที่เกี่ยวข้องกับรัฐนั่นคือกลุ่มเทคโนโลยีที่รวมเอาความเชี่ยวชาญในระบบเศรษฐศาสตร์แบบอนุรักษนิยมเข้ากับความรู้ทางวิชาการบริหาร คนกลุ่มนี้กลายมาเป็นผู้ที่ครอบงำหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่จัดการเศรษฐกิจมหภาค

ยุทธศาสตร์ในการเปลี่ยนประเทศให้เป็นอุตสาหกรรมในการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าเริ่มลงหลักปักฐานเมื่อราวปลายทศวรรษ 1970 (พ.ศ. 2513 - 2522) ในขณะที่อัตราการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติกำลังลดลง การวิเคราะห์ของธนาคารโลกชี้ว่าการชะลอตัวที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากข้อจำกัดของตลาดภายในประเทศ รวมทั้งการขาดประสิทธิภาพอันเนื่องมาจากนโยบายคุ้มครองทางการค้า

ประมาณกลางทศวรรษ 1980 (พ.ศ. 2523 - 2532) ประเทศไทยหันมาใช้ยุทธศาสตร์ที่เน้น “อุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก” เหมือนเมื่อตอนกลางทศวรรษ 1950 (พ.ศ. 2493 - 2502) ที่ธนาคารโลกมีบทบาทเป็นอย่างมากในการให้การช่วยเหลือ ธนาคารโลกเปลี่ยนนโยบายจากที่ส่งเสริมการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าในกลางทศวรรษ 1970 (พ.ศ. 2513 - 2522) มาเป็นให้การสนับสนุนอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกแทน นั่นจึงเป็นที่มาของการก่อเกิดนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมส่งออกขนาดใหญ่ที่อยู่ในส่วนภูมิภาคเพื่อสนองตอบนโยบายของภาครัฐในขณะนั้น

ยุคนี้ถือได้ว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในชุมชนของจังหวัดลำพูน เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายการกระจายอำนาจและพัฒนาอุตสาหกรรมไปยังภูมิภาคต่าง ๆ และในภาคเหนือปี พ.ศ. 2526 โดยสนับสนุนให้มีนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือในจังหวัดลำพูน ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การมาของนิคมอุตสาหกรรมในครั้งนี้เองที่ทำให้มีการค้าขายที่ดินมากขึ้น มีการเริ่มใช้ประโยชน์จากที่ดินนอกการเกษตร และที่สำคัญเริ่มมีการเก็งกำไรเกิดขึ้น ช่วงนี้เองนายทุนจากภายนอกได้เข้ามากว้านซื้อที่ดินโดยผ่านพ่อหลวง ซึ่งเป็นผู้นำทางการ ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงตัดสินใจขายที่ดินของตนเนื่องจากที่ดินของชาวบ้านไม่ได้ประโยชน์เท่าที่คาดหวัง การขายก็ขายได้ในราคาที่คนซื้อกำหนดมา ซึ่งเมื่อเทียบกับกำไรที่นายทุนจะได้รับจากที่ดินของชาวบ้านเรียกได้ว่ามีราคาถูก เช่น ไร่ละห้าพันบาท แต่ถ้าเป็นคนที่มีอิทธิพล ซึ่งพ่อหลวงยังมีความเกรงใจจะได้เงิน

มากกว่าชาวบ้านอื่น ๆ ชาวบ้านก็ไม่สามารถแสดงความไม่พอใจในเรื่องที่ไม่ได้รับความเท่าเทียมกัน ในราคาที่ดิน แต่จะเก็บไว้และยอมรับสภาพตนเอง ลุงที่ขายที่ดินราคาถูกบอกว่า “เป็นมืทธิพิลก็ได้ นัก เขาเป็นชาวบ้านธรรมดา ได้น้อยกว่าเป็น” ชาวบ้านบางส่วนที่ไม่ค่อยอยากขายที่นั้นก็จำเป็นต้องขาย เพราะที่ดินคิดในเขตก่อสร้างนิคมฯ เพื่อนบ้านก็ขายกันหมด และพ่อหลวงซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้านก็มาชักชวนให้ขาย โดยให้เหตุผลว่า “ถ้าขายที่ให้นิคมฯ จะได้สร้างโรงงาน ชาวบ้านจะได้มีงานทำตลอด มีรายได้ที่แน่นอน ความเจริญก็เข้ามาในหมู่บ้าน ลูกหลานจะได้สบาย” นอกจากนี้ชาวบ้านส่วนมากไม่มีความรู้ทางด้านตลาดที่ดิน และยังขาดอำนาจต่อรองเพื่อผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงิน จึงตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบตลอด สำหรับผู้เช่านา ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของหมู่บ้านก็ออกไปรับจ้างเต็มตัว ต้องทำงานหนักกว่าเดิม (มาซากิ โอชิยาม่า, 2538)

ในช่วงก่อนมีนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือเศรษฐกิจของจังหวัดลำพูนก็คล้ายกับจังหวัดอื่นๆ ในภาคเหนือคือ พึ่งพาการผลิตในสาขาเกษตรกรรมมากที่สุด ส่วนอุตสาหกรรมนั้นมีการผลิตเป็นส่วนน้อยเมื่อเทียบกับสัดส่วนมูลค่าการผลิตของจังหวัด เช่นเดียวกับหลายจังหวัดที่อำเภอเมืองจะเป็นศูนย์กลางของการผลิตทั้งในด้านอุตสาหกรรม การค้า การลงทุนต่างๆ อำเภอเมืองลำพูนก็เช่นกันที่มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมมากที่สุดในจังหวัดลำพูน ตามหมวดประเภทของอุตสาหกรรมในปี พ.ศ.2527 อุตสาหกรรมส่วนมากเป็นการผลิตและแปรรูปอาหาร ในอำเภอเมืองลำพูนมีโรงงานประเภทนี้ 134 แห่ง (ตารางที่ 4.3) หรือร้อยละ 63.51 ของทั้งจังหวัดลำพูน ได้แก่ โรงสีข้าวจำนวน 120 แห่ง ที่เหลือเป็นพวกโรงงานผลิตเส้นก๋วยเตี๋ยว โรงน้ำแข็ง โรงงานกะเทาะเปลือกเมล็ดพืชรวมทั้งโรงงานอาหารสัตว์ซึ่งสมัยนั้นมีเพียงแห่งเดียว อุตสาหกรรมที่มีโรงงานมากเป็นอันดับสองคือผลิตภัณฑ์แร่โลหะได้แก่ โรงงานผลิตอิฐ ผลิตภัณฑ์คอนกรีต คุศทราย และไม้หิน อุตสาหกรรมที่มีจำนวนโรงงานมากเป็นอันดับที่สามคืออุตสาหกรรมประเภทการทำไม้และเครื่องเรือน โดยส่วนมากจะเป็นการแปรรูปไม้แบบ โรงเลื่อย ส่วนการทำเครื่องเรือนนั้นมีเพียงโรงงานเดียวและไม่ได้ยู่หน้าตำบลศรีบัวบานหรือตำบลบ้านกลาง เช่นในปัจจุบัน และสุดท้ายอุตสาหกรรมที่มีจำนวนโรงงานมากเป็นอันดับที่สี่คือ อุตสาหกรรมบ่มและอบใบยาสูบ ซึ่งมีมูลค่าเงินลงทุน 721,138,999 บาท และใช้แรงงานมากที่สุดคือ 3,021 คน (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดลำพูน, 2528) ในสมัยนั้นอุตสาหกรรมยาสูบมีทำรายได้ให้กับจังหวัดลำพูนค่อนข้างสูงและมีการผลิตเพื่อส่งออกด้วยซึ่งต่างไปจากอุตสาหกรรมประเภทอื่นๆ ของจังหวัดที่ส่วนใหญ่เป็นการผลิตเพื่อขายภายในจังหวัดเองหรือภายในเขตภาคเหนือ

ก่อนจะมีนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือประเภทของอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่พึ่งพาวัตถุดิบในท้องถิ่นเป็นหลัก เน้นการผลิตและแปรรูปอาหาร สะท้อนให้เห็นว่าการผลิตในภาคเกษตรยังคงเป็นส่วนสำคัญของทั้งอำเภอเมืองลำพูนและจังหวัดลำพูน

ตารางที่ 4.3 ประเภทและจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในปี พ.ศ. 2527

ประเภท ของอุตสาหกรรม	จำนวนโรงงาน		อัตราส่วน ของทั้ง จังหวัด
	จังหวัด ลำพูน	อำเภอเมือง ลำพูน	
กลุ่มการเกษตรและการแปรรูปทางการเกษตร	245	149	60.81
การผลิตและแปรรูปอาหาร	211	134	63.51
ยาสูบ	19	7	36.84
การทำไม้และเครื่องเรือน	15	8	53.33
กลุ่มหัตถกรรม สิ่งทอและเครื่องหนัง	3	3	100.00
หัตถกรรมเบ็ดเตล็ด	3	3	100.00
กลุ่มผลิตภัณฑ์แร่ เคมีภัณฑ์และพลาสติก	18	14	77.78
หัตถกรรมเคมี	1	1	100.00
ผลิตภัณฑ์แร่โลหะ	3	1	33.33
ผลิตภัณฑ์แร่โลหะ	13	11	84.62
การทำยาง	1	1	100.00
กลุ่มการบริการ	7	3	42.86
เครื่องปริ้นท์การขนส่ง	7	3	42.86
รวม	273	169	61.90

ที่มา : ศูนย์พัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรมภาคเหนือ, 2528.

ปี พ.ศ.2529 ได้มีกลยุทธ์เปิดเขตอุตสาหกรรมส่งออกขึ้นและให้สิทธิพิเศษที่ส่งเสริมการลงทุนต่างให้ผู้ประกอบการ พยายามชักชวนนักลงทุนชาวต่างชาติที่มีเงินลงทุนมากกว่านักลงทุนชาวไทยให้เข้ามาลงทุน ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวทำให้มีนักลงทุนและผู้ประกอบการเข้ามาลงทุนในอุตสาหกรรมประเภทต่างๆมากขึ้น และทำให้นิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือแบ่งพื้นที่สำหรับอุตสาหกรรมเป็นสองเขตคือ เขตอุตสาหกรรมทั่วไปและเขตอุตสาหกรรมส่งออก

ลักษณะการใช้ที่ดิน ซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตหลักนั้น ตั้งแต่ปี 2526- 2530 สามารถจำแนกได้เป็น 3 ลำดับ หลักๆ ดังนี้

เกษตรกรรม เป็นการใช้ที่ดินที่พบมากที่สุด มีพื้นที่ 151.58 ตารางกิโลเมตรซึ่งคิดเป็นร้อยละ 89.32 ของการใช้ที่ดินใน พ.ศ.2530 โดยเป็นพื้นที่ที่มากที่สุดถึงร้อยละ 65.18 คิดเป็นพื้นที่ 110.61 ตารางกิโลเมตร และสวนอีกร้อยละ 24.14 หรือเป็นพื้นที่ 40.97 ตารางกิโลเมตร การใช้ที่ดิน

ที่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมมากที่สุดเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่าในอดีตประชาชนส่วนใหญ่ยังทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก

ที่อยู่อาศัย ซึ่งมีพื้นที่ 7.28 ตารางกิโลเมตรคิดเป็นร้อยละ 4.29 ของพื้นที่ศึกษาทั้งหมดเป็นการใช้ที่ดินที่มีมากเป็นอันดับที่ 2 รองจากพื้นที่เกษตรกรรม มีลักษณะเป็นชุมชนดั้งเดิมผสมผสานและเป็นชุมชนแบบเกาะกลุ่มกันริมถนนสายหลัก โดยเฉพาะริมทางหลวงหมายเลข 106 ตั้งแต่ในเขตตำบลเหมืองง่า มาถึงย่านชุมชนดั้งเดิมในเขตเทศบาลเมืองลำพูนอันเป็นศูนย์กลางการค้าและบริการหลักของจังหวัดลำพูนในสมัยนั้นเรื่อยมาจนถึงเขตตำบลต้นธง ส่วนย่านชุมชนอื่นๆจะแตกต่างออกไป คือเป็นชุมชนที่อยู่ห่างจากเส้นทางคมนาคมสายหลักคือทางหลวงหมายเลข 11 หมายเลข 116 และหมายเลข 1147 แต่ยังคงเกาะกลุ่มอยู่ริมถนนที่เป็นเส้นทางคมนาคมสายรองภายในหมู่บ้าน ติดต่อกับพื้นที่เกษตรเช่นเดียวกับทางด้านตะวันตกของเมือง ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวประชาชนในพื้นที่ยังคงทำการเกษตรเป็นอาชีพหลักคือเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำสวนลำไยซึ่งมักอยู่ใกล้หรือติดกับบริเวณบ้าน

อุตสาหกรรม นับตั้งแต่ พ.ศ.2528 ที่นิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือเปิดตัวขึ้น พื้นที่ดังกล่าวก็ได้กลายเป็นแหล่งอุตสาหกรรมของอำเภอเมืองลำพูนซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 3.16 ตารางกิโลเมตรคิดเป็นร้อยละ 1.86 ของพื้นที่ทั้งหมด

4.4.4 ยุคหลังจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ (พ.ศ. 2530 - ปัจจุบัน)

หลังจากผ่านพ้นยุคที่มีการขายที่ดินและปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้สอย ทำนาทำไร่ มาเป็นเขตอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกนั้น ทางรัฐบาลมองว่านี่คือจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญเพราะเมื่อดูจากการที่ตัวเลขทางเศรษฐกิจของประเทศมีการเติบโตถึงร้อยละ 10 ต่อปีในช่วง 2528 - 2538 ถือว่าเป็นอัตราการเติบโตที่เร็วที่สุดในสายตาของธนาคารโลก เมื่อราวต้นทศวรรษ 1990 (พ.ศ. 2533 - 2542) ประเทศไทยได้รับการเชิดชูว่าเป็น “เสือตัวที่ห้า” แห่งเอเชียธนาคารโลกและ IMF ได้มอบสมญานามนี้อย่างเป็นทางการในการประชุมที่จัดขึ้นในกรุงเทพฯ เมื่อเดือนกันยายน 2534 อารมณฺ์ถึงโลกยินดีในอนาคตของลูกศิษย์คนไทย เห็นได้จากรายงานของธนาคารโลกที่ยืนยันว่า “ปัญหาเศรษฐกิจมหัพภาคปัญหาเดียวที่กำลังรออยู่เบื้องหน้าอันเป็นปัญหาที่ประเทศพัฒนาทั้งหลายอยากมีบ้างก็คือจะจัดการอย่างไรกับความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ” (วอลเดน เบลโล, 2545)

นิคมอุตสาหกรรมลำพูนเองก็เป็นหนึ่งในความเจริญนั้น โดยบริษัทแรกๆ ที่เริ่มเข้ามาก่อตั้งล้วนแล้วแต่เป็นสัญชาติญี่ปุ่นแทบทั้งสิ้น นั่นก็คือ บริษัทมูราตะ บริษัทอิเล็ก โตรเซรามิก และบริษัทในเครือ โฮย่า คอปเปอร์เรชั่น แต่ในขณะที่เดียวกันตั้งแต่โรงงานนิคมฯ เปิดกิจการมา คนภายนอกจำนวนมากทยอยเข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ทั้งคนงานในนิคมฯ ที่มาเช่าหอพักที่ชาวบ้านสร้างขึ้นในพื้นที่ที่เหลืออยู่ในเขตบ้านของตนเอง คนที่เช่าเช่าห้อง และซื้อห้องตึกแถวเปิดร้านต่าง ๆ ทำให้

หมู่บ้านมีการขยายตัว มีความหนาแน่นและวิธีการผลิตของชาวบ้านมีความหลากหลาย ซึ่งเป็นการผลิตนอกการเกษตร เช่น สร้างหอพักให้กับคนงานในนิคมฯ เช่า ตั้งร้านค้าต่าง ๆ ออกไปรับจ้างในประเภทต่าง ๆ ซึ่งแล้วแต่ความรู้ความสามารถ คุณสมบัติ และ โอกาสของแต่ละคน วิธีการผลิตที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นผลมาจากการปรับตัวของชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านแตกแขนงออกไปตามหน้าที่ต่าง ๆ ทำให้เกิดความแตกต่างทางสังคมอย่างหลากหลาย

ช่วง พ.ศ.2535-2542 นี้เองอุตสาหกรรมการผลิตและประกอบชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ และประเภทผลิตชิ้นส่วนและอุปกรณ์อื่นๆ (ตารางที่ 4.4) ถือเป็นอุตสาหกรรมหลักของการลงทุนส่งออกของนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือด้วยการลงทุนจากกลุ่มทุนต่างชาติ ซึ่งในช่วงขณะนั้นแม้จะมีวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจซึ่งก็มีผลให้อุตสาหกรรมก่อสร้างในอสังหาริมทรัพย์ของจังหวัดลำพูนชะลอตัวลงไป รวมทั้งการที่ประเทศไทยต้องประกาศลดค่าเงินบาทลงแต่บรรดากลุ่มทุนจากประเทศญี่ปุ่นภายในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือกลับไม่ได้รับผลกระทบใดๆเนื่องจากการผลิตเพื่อการส่งออกและใช้เงินเยนเป็นหลัก แม้สภาพเศรษฐกิจในประเทศไทยผันผวนหรือเปลี่ยนแปลงไปผู้ประกอบการชาวญี่ปุ่นก็ยังคงเดินหน้าเข้ามาลงทุนอย่างต่อเนื่อง แม้การลงทุนในช่วงแรกจะยังไม่สามารถกำหนดทิศทางการผลิตภายในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ ได้ชัดเจนแต่หลังจากกลุ่มนักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนในอุตสาหกรรมประเภทการผลิตและประกอบชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ และประเภทผลิตชิ้นส่วนและอุปกรณ์อื่นๆ ก็ทำให้นิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือมีภาพลักษณ์ของการเป็นแหล่งอุตสาหกรรม อิเล็กทรอนิกส์ และชิ้นส่วน อุปกรณ์ที่สำคัญของประเทศไทยที่พึ่งพาแรงงานเป็นหลัก

ตารางที่ 4.4 ประเภทอุตสาหกรรมและจำนวนแรงงานในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ พ.ศ.2541

ประเภท อุตสาหกรรม	จำนวนโรงงาน		จำนวนแรงงาน	
	แห่ง	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
กลุ่มอิเล็กทรอนิกส์	36	58.2	21,362	87.5
การผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์	20	32.3	16,700	68.4
การผลิตชิ้นส่วนและอุปกรณ์อื่นๆ	16	25.9	4,662	19.1
กลุ่มการเกษตรและการแปรรูปทางการเกษตร	16	25.7	1,183	4.8
การแปรรูปพืชผลทางการเกษตร	10	16.1	708	2.9
อาหารสัตว์	3	4.8	103	0.4
ไม้แปรรูป และถ่านหิน	3	4.8	372	1.5
กลุ่มหัตถกรรม สิ่งทอและเครื่องหนัง	8	12.9	1,809	7.4
ผ้า	1	1.6	114	0.4
เครื่องหนัง	4	6.5	650	2.7
อัญมณีและเครื่องประดับเทียม	3	4.8	1,045	4.3
กลุ่มการบริการ	2	3.2	61	0.3
การบริการ	2	3.2	61	0.3
รวม	62	100.00	24,415	100.00

ที่มา : การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2541

จากการสัมภาษณ์พบว่ายุคนี้เองที่เริ่มมีการอพยพแรงงานของคนภายนอกเข้ามาอยู่ในชุมชนโดยรอบนิคมอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก มีการเปลี่ยนหน้าเรื่อย ๆ เพราะเมื่อมีการลาออกจากงานหรือย้ายบริษัทก็จะมีการขยับขยายย้ายพื้นที่ออกไป ตรงนี้เองทำให้บริบททางด้านสังคมของช่วงภาวะเปลี่ยนผ่านนี้มีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ชาวบ้านเดิมกับคนภายนอกที่มาอาศัยอยู่นั้น ถ้าอยู่บ้านใกล้ ๆ กันก็จะมีความสัมพันธ์ในฐานะที่เป็นคนรู้จักกัน เจอหน้าก็ทักทายกันเป็นธรรมดา แต่ต่างคนต่างจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับในเรื่องส่วนตัวเท่าไร ถ้าจะยุ่งก็เป็นลักษณะซุบซิบนินทากันมากกว่า การที่คนแปลกหน้าจำนวนมากเข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน แม้ว่าพวกเขาไม่ได้ก่อเหตุการณ์เลวร้ายก็ตามทำให้ชาวบ้านเริ่มรู้สึกไม่กล้าไว้วางใจคนอื่น ๆ เนื่องจากยังไม่รู้จักใจของคนที่เข้ามา ซึ่งมีจำนวนมาก และเป็นเรื่องที่เป็นไปยากที่จะรู้จักกันอย่างทั่วถึง ถ้าถามมากเกินไปก็ถูกมองว่าเป็นคนอยากรู้อยากเห็น และเกิดความรำคาญใจให้กับคนที่เข้ามาใหม่ แม้แต่คนใน

หมู่บ้านด้วยกันเองก็รู้แต่บางเรื่องของเพื่อนบ้าน ไม่ทั่วถึงและลึกซึ้งอย่างแต่ก่อน ยังเป็นเรื่องรายได้ และหนี้สิน ชาวบ้านต่างก็บอกว่า “เรื่องของเป็น บักล้าถาม บักล้าอู้”

การค้นคว้าทางเอกสารทำให้ผู้วิจัยพบอีกว่า หลังปี 2538 เป็นต้นมาการปฏิสัมพันธ์และวิถีชุมชนของพื้นที่โดยรอบนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ มีการเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง เพราะในสมัยก่อนนั้นสามารถขึ้นไปเที่ยวบ้าน กินน้ำ กินข้าวในบ้านใครก็ได้ เพราะรู้จักกันหมด แต่เดี๋ยวนี้ไม่ได้แล้ว ชาวบ้านก็ถือว่าเด็ก ๆ เป็นลูกหลานของหมู่บ้าน แต่เดี๋ยวนี้ในหมู่บ้านเต็มไปด้วยหอพักที่สร้างขึ้นใหม่ และจำนวนคนนอกที่ชาวบ้านไม่รู้จักเพิ่มเข้ามาเรื่อย ๆ ทำให้ความสัมพันธ์ภายในหมู่บ้านปรับเปลี่ยนไป

กระบวนการพัฒนาของชุมชนโดยรอบยุคนี้ไม่ได้ค่อยเป็นค่อยไปอย่างเมื่อก่อน แต่เป็นการถูกกลืนเข้าไปในกระแสการพัฒนา ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว และเป็นการเข้าสู่ความเจริญยิ่งขึ้นตามความเจริญของนิคมฯ ที่มีการลงทุนจากต่างประเทศมาเรื่อย ๆ และยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐเป็นพิเศษ สภาพหมู่บ้านทางกายภาพ โดยเฉพาะด้านที่ติดกับนิคมฯ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นชัด ถนนตัดผ่านกลางหมู่บ้านซึ่งเคยเป็นดินลูกรัง ชาวบ้านของบประมาณจากหน่วยงานของรัฐหลายครั้งเพื่อปรับสภาพถนน แต่ไม่ได้รับอนุมัติ พอจะมีนิคมฯ ก็เปลี่ยนเป็นถนนราดยาง มีความสะดวกสบายในการเข้ามาทำงานในนิคมฯ มากขึ้น วัดที่ร้างมานานแล้วก็ได้บูรณะสร้างใหม่ในช่วงนี้ โดยมีคนในหมู่บ้านที่ได้สร้างตัวได้จากการจัดสรรที่ดินมาสร้างเพื่ออุทิศให้มาราคาที่เสียชีวิตไป ชาวบ้านก็ร่วมมือร่วมใจทำบุญ และยังช่วยเป็นแรงงาน เช่น ทาสีรั้ว ขนอิฐ ขนทรายเพื่อปรับปรุงวัด ทางโรงงานในนิคมฯ ก็ร่วมทำบุญด้วย ชาวบ้านต่างเห็นว่าถ้าไม่มีนิคมฯ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในหมู่บ้านก็ไม่ได้ได้รับความเอาใจใส่จากหน่วยงานของรัฐมากเพียงพออย่างนี้ ชุมชนบริเวณนิคมฯ ที่มักซื้อสินค้าอำนวยความสะดวกสบาย และใช้เป็นเครื่องมือแสดงฐานะทางเศรษฐกิจของตัวเองด้วย

พื้นที่โดยรอบนิคมฯ มีการซื้อขายที่ดินในราคาสูงมาก แต่ไม่ได้ซื้อเพื่อสร้างโรงงานเพียงอย่างเดียว หากแต่นายทุนจากเมืองใหญ่มารซื้อเพื่อสร้างหอพักใหญ่โต ทำธุรกิจเชิงพาณิชย์ และเพื่อเก็งกำไร และจากการศึกษายังพบว่าประเภทที่ดินใช้สอยในยุคนี้นี้ปรับเปลี่ยนไปจาก ใช้เพื่อทำการเกษตร กลายเป็น อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และที่อยู่อาศัย จาก 11.16 ตร.กม. ในปี 2530 ไปเป็น 21.11 ตร.กม. ในปี 2550 ในขณะที่ที่ดินสำหรับภาคเกษตรกรรม นั้นลดลงจาก 151.58 ตร.กม เหลือเพียง 45.54 ตร.กม (ข้อมูลการสำรวจภาคสนามปี 2550-2551 จากดาวเทียม Landsat 5 TM, สำนักงานสถิติจังหวัดลำพูน) สภาพการคมนาคมหรือติดต่อสื่อสารก็เปลี่ยนไปจากเดิม เพราะคนในชุมชนส่วนใหญ่ในบริเวณรอบๆ นิคมอุตสาหกรรมได้หันเหวิถีการดำรงชีวิตมาเป็นพนักงานในโรงงานเสียส่วนใหญ่จะเหลือก็แต่เพียงคนเฒ่าคนแก่ ที่ต้องอยู่บ้านเพื่อเลี้ยงดูลูกหลาน ในยามที่พอ

และแม่ของเด็กน้อยนั้นเข้าไปทำงาน จากเมื่อก่อนถนนหนทางไม่ค่อยจะดีจะไปไหนก็ใช้วิธีการเดินหรือไม่กี่จักรยานแต่ตอนนี้ส่วนมากใช้จักรยานยนต์ในการไปทำงาน ทั้งจากหอพักที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน คนงานที่ยังไม่มีจักรยานยนต์ก็จะขึ้นรถสองแถว หรือขึ้นรถตู้ของโรงงานมาทำงาน พวกเจ้าหน้าที่โรงงานจะใช้รถยนต์เป็นส่วนใหญ่ ปัจจุบันชุมชนบริเวณนี้ส่วนใหญ่มีจักรยานยนต์ใช้กันทุกคนตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว บางครอบครัวจะมีรถยนต์ใช้หลายคันจึงทำให้จำนวนรถยนต์และจักรยานยนต์ที่วิ่งตามถนนผ่านกลางหมู่บ้านมีมากขึ้นเรื่อย ๆ มีอุบัติเหตุเกิดขึ้นในหมู่บ้านเป็นประจำ เด็ก ๆ ในหมู่บ้านไม่สามารถที่จะวิ่งเล่นนอกบ้านได้อีก เวลาเกิดอุบัติเหตุเกิดขึ้น ชาวบ้านก็เรียกตำรวจให้จัดการกับคู่กรณี เพราะคู่กรณีนั้นส่วนมากเป็นคนนอกหมู่บ้านที่ชาวบ้านไม่รู้จัก และการที่ชาวบ้านเคยเข้าไปช่วยทำให้ชาวบ้านได้เรียนรู้ว่าเป็นการเสียเวลาทำมาหากินของชาวบ้านเนื่องจากหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐใช้เวลา และมีความยุ่งยากในการดำเนินเรื่อง ชาวบ้านจึงไม่อยากจะเกี่ยวข้องกัน ชาวบ้านซึ่งบ้านอยู่ติดถนนผ่านกลางหมู่บ้าน และเปิดร้านขายของชำพูดว่า “บ่ใจเรื่องของเขา บ่อยากยุ่ง คีบคีดต้องไปเป็นพยาน” ไม่เหมือนแต่ก่อนที่ตักเตือนว่ากล่าวกันเอง

เวลาเด็ก ๆ จะไปเรียนหนังสือในโรงเรียนของรัฐที่อยู่ใกล้หมู่บ้าน ซึ่งก่อนตั้งนิคมฯ เด็กจะเดินไป หรือขี่จักรยานไปเอง แต่ปัจจุบันมีรถรับจ้างคอยรับส่งนักเรียนเพื่อป้องกันอุบัติเหตุบนถนนครอบครัวไหนมีฐานะเศรษฐกิจที่ดีกว่า ซึ่งยังเป็นส่วนน้อยของหมู่บ้าน จะนิยมส่งลูกไปเรียนในโรงเรียนที่อยู่ในตัวเมืองทั้งของภาครัฐและเอกชน โดยเชื่อว่าการเรียนการสอนจะดีกว่าและต้องการให้ลูกเรียนถึงระดับสูงเท่าที่จะทำได้ ต้องการให้ลูกได้งานทำดี ๆ ในเมือง ไม่สนับสนุนให้เป็นแรงงานรับจ้างในนิคมฯ ซึ่งเป็นการแสดงความพยายามของชาวบ้านในการยกสถานะภาพของลูกหลานของตน เพื่อที่จะให้ลูกหลานของตนมีโอกาสในการเลือกวิธีทำมาหากินที่ไม่ลำบากเหมือนพ่อแม่สมัยก่อน แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็คาดหวังให้ลูกเรียนถึงแค่มัธยมต้นตามกำลังฐานะทางเศรษฐกิจ และเงื่อนไขของการสมัครของคนงานในนิคมฯ เด็กหลาย ๆ คน เมื่อเข้าไปทำงานในนิคมฯ ก็เรียนเพิ่มเติมโดยใช้วิธีเรียนทางไปรษณีย์ และใช้ระบบการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อเพิ่มเงินเดือนซึ่งได้จัดตามวุฒิการศึกษา แต่นับได้ว่าเด็ก ๆ วัยรุ่นปัจจุบันได้มีโอกาสเรียนหนังสือในระดับสูงมากกว่าแต่ก่อนตามเงื่อนไขของการมีอาชีพ พ่อแม่ที่มีลูกสาวทำงานในนิคมฯ เล่าว่า “แต่ก่อนนั้น เขียนจบแค่ ป.4 ก็ถือว่าดีแล้ว เพราะเขาเป็นชาวนาเนาะ แต่ละอ่อนสมัยนี้อย่างน้อยก็ต้องเขียนถึงชั้น ม.3 บ่อย่างอื่น เสาะงานชะก็ยาก เข้าไปยะงานในนิคมฯ ก็บ่ได้” (มาซากิ โอชิยาม่า, 2538)

แต่จากการศึกษาและประสบการณ์ตรงของผู้วิจัยที่เริ่มทำงานตั้งแต่ตำแหน่งวิศวกร จนเป็นผู้จัดการโรงงานนั้น ยังพบว่าอุปสรรคทางการศึกษานั้นยังส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรเป็นอุตสาหกรรมของลำพูน โดยปัญหาในเรื่องบุคลากรที่กำลังเผชิญอยู่อย่างเด่นชัดดังที่ วอลเดน เบลโล ได้กล่าวไว้ ก็คือ การศึกษาระดับมัธยมที่ยังเป็นคอกขูดอยู่ ส่วนแบ่งแรงงานที่มีการศึกษาระดับมัธยมและอาชีวศึกษามีเพียงร้อยละ 9 ซึ่งก็ไม่น่าแปลกเลยเนื่องจากจำนวนประชากรที่อยู่ในวัยการศึกษาระดับมัธยมที่ลงทะเบียนทั้งหมดมีแค่ร้อยละ 30 จากการเปรียบเทียบปรากฏว่า จำนวนนักเรียนที่ลงทะเบียนเรียนในระดับมัธยมศึกษาของไต้หวันต่ำสุดในบรรดาประเทศสำคัญ ๆ ในอาเซียน ขณะที่ฟิลิปปินส์มีร้อยละ 68 มาเลเซียร้อยละ 53 และอินโดนีเซียร้อยละ 39 กล่าวกันว่า “ปัจจัยทางวัฒนธรรม” เป็นเหตุพื้นฐานสำหรับเรื่องนี้ แต่การขาดการศึกษาภาคบังคับ (จนกระทั่งเร็ว ๆ นี้) และการแทรกแซงในรูปแบบต่าง ๆ ของรัฐบาล เช่น เงินช่วยเหลือและสิ่งจูงใจอื่น ๆ ก็เป็นปัจจัยสำคัญเช่นกัน ไม่ว่าจะเรื่องใดก็ตาม แม้จะให้ความสำคัญในการสร้างโครงสร้างทรัพยากรมนุษย์สำหรับการพัฒนาเทคโนโลยีในภาคอุตสาหกรรม แต่ถ้าทางการมิได้เอาใจใส่การศึกษาระดับมัธยมศึกษา ความพยายามของประเทศไทยเพื่อให้หลุดพ้นจากการเป็นประเทศโลกที่สามก็จะประสบอุปสรรคสำคัญ เมื่อมองไปที่ปี 2543 งานวิจัยชิ้นหนึ่งระบุว่าประเทศต่าง ๆ ที่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศระดับเดียวกับที่ประเทศไทยคาดว่าจะได้ในปีนั้น อัตราเฉลี่ยของการลงทะเบียนเรียนในระดับมัธยมศึกษาควรจะอยู่ที่ประมาณร้อยละ 63 ตัวเลขดังกล่าวเน้นให้เห็นถึงความสำคัญอย่างยิ่งในการยกระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และขณะเดียวกันก็ต้องทำให้การศึกษาดังกล่าวมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย

สถานการณ์การศึกษาระดับอุดมศึกษานั้นดีกว่าเล็กน้อยเมื่อมองในแง่เศรษฐศาสตร์และเทคโนโลยี ส่วนแบ่งของประชากรที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีงานทำมีน้อยกว่าร้อยละ 3 ระหว่างช่วงต้นและช่วงปลายทศวรรษ 1980 (พ.ศ. 2523 - 2532) ในส่วนของการผลิตบุคลากรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีความก้าวหน้าขึ้นเล็กน้อย ในระดับปริญญาตรีเพิ่มจากร้อยละ 17.4 เป็นร้อยละ 18.4 ในระดับสูงกว่าปริญญาตรี เพิ่มขึ้นร้อยละ 33.9 เป็นร้อยละ 39.7 และในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 39.5 เป็นร้อยละ 45.2 อย่างไรก็ตาม การคาดคะเนความต้องการแรงงานที่จะเกิดขึ้นของการลงทุนของต่างประเทศที่ผลักดันทิศทางการวิทยาศาสตร์ในภาคอุตสาหกรรม การเพิ่มจำนวนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเรียกได้ว่าเป็นไปอย่างเชื่องช้าเมื่อเทียบกับความต้องการอย่างก้าวกระโดดของตลาด ไม่ว่าจะดูจากการสถานการณ์ปกติ (อัตราการเติบโตร้อยละ 5 หรือสูงกว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเล็กน้อย) หรือสถานการณ์ที่ประเมินไว้สูง (อัตราการเติบโตร้อยละ 7.5 ถึง 8) “ประเทศไทยก็ยังขาดแคลนบุคลากรระดับอุดมศึกษาเป็นจำนวนมากในทุก ๆ สาขาอยู่ดี” สิ่งนี้ชี้ให้เห็นถึง “ความจำเป็น

เร่งด่วนในการผลิตบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านวิศวกรรมและทางด้านวิทยาศาสตร์เบื้องต้นอื่น ๆ” รวมทั้ง “การขาดแคลนบุคลากรระดับที่สูงกว่าระดับอุดมศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่ต้องการความรู้เฉพาะด้านของทุกสาขา” ด้านอุตสาหกรรม อิเล็กทรอนิกส์เป็นอุตสาหกรรมขั้นแนวหน้า ช่องว่างระหว่างบุคลากรที่มีความรู้ระดับอุดมศึกษาและสูงกว่าอุดมศึกษาอย่างกว้างอย่างเห็นได้ชัด แรงงานในส่วนนี้จะอยู่ระหว่าง 344 คนและ 3,001 คนในปี 2544 (วอลเดน เบลโล, 2544)

ถึงแม้ว่าจังหวัดลำพูนถือว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่วางไว้อย่างดีจากทางภาครัฐ ทั้งในเรื่องสาธารณูปโภคพื้นฐาน (Infra structure) ตลอดจนที่ตั้งที่รองรับด้วยสถานศึกษาที่สำคัญอย่างโรงเรียนมัธยม สถาบันอาชีวศึกษา และวิชาชีพ จนถึง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ แต่เรายังพบว่าแรงงานที่มีฝีมือรวมถึงผู้บริหารโรงงานจำนวนไม่น้อย ที่ไม่ได้เป็นคนท้องถิ่นหากแต่เป็นคนต่างจังหวัด หรือจบมาจากสถาบันที่มีการฝึกสอนที่ตรงและเหมาะสมสำหรับการประกอบวิชาชีพในโรงงานอุตสาหกรรมของนิคมอุตสาหกรรมลำพูนมากกว่า และอีกอย่างคือปัญหาด้านค่าแรงที่ไม่ดึงดูดใจพอจึงทำให้คนที่มีความรู้ความสามารถออกไปแสวงหาความท้าทายใหม่ๆ ในเขตเมืองหรือนิคมอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกที่มีความเจริญและมีผลตอบแทนที่ดีกว่า

แรงงานหญิงซึ่งเป็นที่ต้องการของโรงงานที่ประกอบหรือผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีสัดส่วน มากกว่าร้อยละ 70 ของโรงงานอุตสาหกรรมในเขตนิคมอุตสาหกรรมลำพูนทั้งนี้จากการสอบถามและประสบการณ์ตรงของผู้วิจัยเองพบว่า ผู้หญิงมีการทำงานที่คล่องแคล่วและละเอียดรอบคอบ เหมาะแก่การทำงานในโรงงานอิเล็กทรอนิกส์ ที่มีความละเอียดอ่อนค่อนข้างสูงแต่นั้นเองกับส่งผลเสียตามมามากมายดังจะกล่าวต่อไปนี้

จากรายงานการวิจัยของวอลเดน เบลโล ได้พบว่า ในช่วงกลางทศวรรษ 1990 หรือประมาณ ปี พ.ศ 2533-2542 นั้นซึ่งเป็นช่วงที่นิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือกำลังได้รับความนิยม และขยายตัวอย่างรวดเร็ว แต่กลับพบว่า “ ร้อยละ 30 แรงงานหญิงในโรงงานอิเล็กทรอนิกส์ต้องทุพพิกิริยาจากการที่ต้องสัมผัสกับสารตะกั่ว อลูมิเนียม ไตรโคลโรเอธิลีน และสารเคมีอื่น ๆ เป็นร้อยชนิดอยู่บ่อยครั้งในสถานที่ทำงาน มีการพบสารตะกั่วในระดับที่ไม่ปกติอยู่ทั่วไปในคนงานหญิงที่ทำงานในโรงงานอิเล็กทรอนิกส์เป็นจำนวนร้อยละ 36 ซึ่งสูงกว่าค่าตรวจจรรยาในกรุงเทพฯ ที่ต้องสูดเอาก๊าซคาร์บอนมอนนอกไซด์ที่ออกมาจากรถยนต์ถึงร้อยละ 24 คนงานหญิงที่ได้รับผลกระทบจากพิษสารตะกั่วในประเทศไทยจะป่วยเป็นโรคเกี่ยวกับสมองและประสาท (Encephaloneuropathy) โรคเกี่ยวกับโลหิต (homeopathy และ nephropathy) ภาวะอาหารและลำไส้ผิดปกติ (disorders of the gastro-intestinal tract) และการตั้งครรภ์มีปัญหา (reproductive

function) พืชดังกล่าวและโรคที่ตามมายังเป็นสาเหตุของการแท้งลูกในหมู่คนงานหญิง การเกิดที่ผิดปกติ และสำหรับลูกของพวกเขาที่มีการเจริญเติบโตและการพัฒนาทางจิตใจที่ช้ากว่าปกติ”

ปริศนาการเสียชีวิตในจังหวัดลำพูน ในกลางทศวรรษ 1990 (พ.ศ. 2533-2542) มีโศกนาฏกรรมเกิดขึ้นสองเหตุการณ์ที่ชี้ให้เห็นถึงสภาพอันเลวร้ายเกี่ยวกับความปลอดภัยในสถานที่ทำงาน กรณีแรกเป็นกรณีของคนงานหนุ่มสาว 11 คนที่นิคมอุตสาหกรรมจังหวัดลำพูน ที่เสียชีวิตอย่างกะทันหันและลึกลับรวมทั้งเด็กเล็กที่อยู่ในการดูแลสองคนในปี 2536 และปี 2537 รายงานจากทางราชการอ้างว่าตรวจพบคนงานหลายคนมีเชื้อเอชไอวี และเสียชีวิตเนื่องจากโรคที่เกี่ยวข้องกับเอดส์ อย่างไรก็ตามความจริงก็คือคนงานที่เสียชีวิตเหล่านั้นเพิ่งอายุราว 20 ต้น ๆ ซึ่งกำลังอยู่ในวัยหนุ่มสาว และจากคำบอกเล่าของคนงานอื่น ๆ ว่า พวกนั้นมีสุขภาพค่อนข้างดีทีเดียว ทำให้เกิดข้อกังขาเกี่ยวกับการวินิจฉัยโรคดังกล่าว ผู้ให้สัมภาษณ์คนหนึ่งกล่าวว่า “ชาวบ้านติดเชื่อเอชไอวีหลายปีกว่าที่จะเป็นเอดส์ พวกเขาไม่ตายกันทันทีทันใดหรอก” ยิ่งกว่านั้นรายงานชิ้นเดียวกันยอมรับว่าคนงานสองคนเสียชีวิตจากสมองอักเสบ “ซึ่งสงสัยว่าสมมุติฐานของโรคน่าจะเกิดจากการทำงาน” และมีคนงานสองคนทำงานที่ต้องเกี่ยวกับสาร เช่น โทลูเอิน

ไม่มีคณะกรรมการอิสระชุดใดได้รับอนุญาตให้เข้าไปหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเสียชีวิตครั้งนี้ การเสียชีวิตของพวกเขาเกี่ยวข้องกับสถานที่ทำงานหรือไม่ก็ยังไม่มีมีการกระทำที่กระจ่างแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม การสัมภาษณ์ชาวบ้านที่จังหวัดลำพูนได้ชี้ว่า ชาวบ้านและผู้ร่วมงานที่เชื่อว่าการทำงานสัมผัสกับสารต่าง ๆ ในการผลิตเครื่องอิเล็กทรอนิกส์นั้น เป็นสาเหตุของการเสียชีวิต (วอลเดน เบลโล, 2544)

ดังที่กล่าวมาข้างต้นถึงแม้ว่าจะมีหลักฐานอย่างแน่นหนาว่าสารพิษในสถานที่ทำงานนั้นเป็นสาเหตุการเสียชีวิตของคนงานหลายคน แต่ก็ยังไม่มีมีการสอบสวนทางการแพทย์อย่างเป็นทางการในโศกนาฏกรรมที่เกิดขึ้นในจังหวัดลำพูน สำหรับบางคนแล้ว เรื่องนี้เป็นที่แน่ชัดว่ารัฐบาลช่วยปกป้องผลประโยชน์ของนายทุนต่างชาติและยังจะอีกหลายๆ ตัวอย่างดังที่จะกล่าวต่อไป

ภาวะเศรษฐกิจ แรงงานอพยพ และโรคเอดส์ คืออีกหนึ่งทางมิติเศรษฐกิจและสังคม ที่มีผลกระทบจากการเปลี่ยนผ่านจากสังคมเกษตรมาสู่สังคมอุตสาหกรรมของลำพูน จากการศึกษาวิจัยก็พบว่าหลังจากที่มีการก่อเกิดนิคมอุตสาหกรรมลำพูนขึ้นมาทำให้เกิดปัญหาเรื่อง แรงงานที่อพยพเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม การขายบริการทางเพศในชนชั้นกรรมมาชีพ และวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนคู่นอนของพนักงานภายในโรงงานอุตสาหกรรม ตลอดจนถึงสถานเริงรมย์ต่างๆ และธุรกิจม่านรูด ที่ผุดขึ้นราวดอกเห็ด โดยรอบบริเวณนิคมอุตสาหกรรมลำพูน

มีรายงานว่า เชื้อเอชไอวีในทวีปเอเชีย พบครั้งแรกในประเทศไทยในปี 2527 ราวปี 2532 เชื้อเอชไอวีในประเทศไทยได้แพร่กระจายไปสู่บุคคลทั่วไปจากคนที่ใช้ยาเสพติดผ่านทางเส้นเลือด

จนถึงคนที่ทำงานในธุรกิจทางเพศ ผู้ชายที่ชอบมีเพศสัมพันธ์กับหญิง และไม่نانก็ถึงกลุ่มที่ไม่มี ความเสี่ยงรวมทั้งผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว เด็กและทารกเกิดใหม่ การติดต่อโดยผ่านการมีเพศสัมพันธ์ แบบแต่งเพศ (ประมาณร้อยละ 77 ของผู้ป่วยเอดส์ทั้งหมด) คนสองกลุ่มคือ ผู้ชายที่ชอบมี เพศสัมพันธ์กับหญิง และผู้หญิงที่ทำงานในธุรกิจทางเพศ เป็นพาหนะเบื้องต้นใน “วงจรการแพร่เชื้อ” ที่ระบาดในอยู่ประเทศไทยขณะนี้

จากงานวิจัยว่า คนไทย 3-6 ล้านคนจะติดเชื้อเอชไอวีในราวปี 2543 หรือประมาณ 1 ใน 14 คน ตอนแรกผู้ชายจะติดเชื้อมากกว่า ตอนนี้งานวนผู้หญิงและผู้ชายที่ติดเชื้อมีจำนวนเท่ากัน แต่เมื่อ เริ่มศตวรรษใหม่ คาดว่าผู้หญิงจะกลายเป็นประชากรส่วนใหญ่ที่ติดเชื้อ ไม่เพียงในประเทศไทย เท่านั้น แต่ทั่วโลก ประเทศไทยเหมือนกับประเทศในอาฟริกา ที่ช่วงอายุของประชากรเริ่ม ลดลงเนื่องมาจากเอดส์ เนื่องจากอัตราการเกิดที่ต่ำอยู่แล้ว ประเทศไทยเป็นประเทศเดียวที่คาดว่า ประชากรลดลงเนื่องจากเอดส์ สำนักงานสำรวจสำมะโนประชากรรายงานว่ อัตราการเติบโตของ ประชากรไทยจะเปลี่ยนจากร้อยละ 0.9 ในปี 2528 และร้อยละ -0.8 ในราวปี 2553 ยิ่งไปกว่านั้น สำนักงานฯ ยังรายงานอีกว่า อัตราการเสียชีวิตคาดว่าจะเพิ่มเป็นสามเท่าในราวปี 2553 เพราะ โรค เอดส์ ซึ่งถ้าแนวโน้มนี้ยังคงดำเนินต่อไปเอดส์จะกลายเป็นสาเหตุหลักในการเสียชีวิต คือ มากกว่า ร้อยละ 30 ของการเสียชีวิตทั้งหมดในประเทศไทย

ผู้หญิงเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงมากที่สุด เนื่องจากความไม่เท่าเทียมทางเพศ และเนื่องจาก ผู้หญิงในทางชีววิทยาแล้วมีความต้านทานน้อยกว่าผู้ชายในการรับเชื้อเอดส์จากการมีเพศสัมพันธ์ กับเพศตรงข้าม ลูกค้าเพศชายของผู้ที่ทำงานในธุรกิจทางเพศเป็นผู้ที่ช่วยให้โรคเอดส์แพร่ระบาด ออกไป ผู้ชายไทยมากกว่าร้อยละ 75 เคยมีเพศสัมพันธ์กับผู้ทำงานในธุรกิจทางเพศ และร้อยละ 75 ของผู้ชายเหล่านี้ใช้บริการในสถานที่ให้บริการราคาถูก ซึ่งเป็นสถานที่ที่เชื้อเอดส์แพร่ระบาดมาก ที่สุด และเป็นสถานที่ที่มีแรงงานอพยพผิดกฎหมายอยู่เป็นจำนวนมาก ต่อจากนั้นพวกผู้ชายเหล่านี้ ก็กระจายโรคไปยังบรรดาคนรัก ภรรยา และทารกที่ยังไม่เกิด

เนื่องจาก โรคเอดส์เป็น โรคทางสังคม พฤติกรรมทางสังคม-วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ จึง เป็นตัวกำหนดอัตราการแพร่ระบาด และกลุ่มทางเศรษฐกิจ-สังคม อาจจะเป็นกลุ่มที่เอดส์มี ผลกระทบได้มากที่สุด ความยากจน แรงงานอพยพ และธุรกิจทางเพศ แต่ละปัจจัยเป็นสาเหตุหรือ เป็นผลกระทบของอีกปัจจัยหนึ่ง ปัจจัยดังกล่าวเป็นองค์ประกอบสำคัญในการแพร่ระบาดและทำ ให้โรคเอดส์ทวีความรุนแรงมากขึ้นในประเทศไทย เนื่องจากแรงงานอพยพ ความเข้มแข็งของธุรกิจ ทางเพศ ความยากจนที่เพิ่มมากขึ้น และความเป็นอยู่ที่ไม่เท่าเทียมกัน ล้วนเป็นผลมาจากยุทธศาสตร์ การพัฒนาของประเทศไทยทั้งสิ้น ฉะนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาแบบแผนการ

พัฒนาไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว และนโยบายที่เน้นการส่งออกของประเทศเสียใหม่ (วอลเคน เบลโล, 2544)

ยิ่งในสถานะเศรษฐกิจดังเช่นปัจจุบัน ทำให้พนักงานในนิคมอุตสาหกรรมลำพูนจำนวนไม่น้อยที่แสวงหาความสุขจากการซื้อและรับบริการทางเพศจากสถานบริการราคาถูกที่ตั้งอยู่โดยรอบนิคมอุตสาหกรรมลำพูน หรือไม่ก็จากในเมืองใหญ่อย่างเชียงใหม่อันนำมาซึ่งปัญหาการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ของคนในโรงงานอุตสาหกรรมยุค พ.ศ.2530-2540 และเริ่มจะกลับมาอีกรอบในเมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา (ตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.5 จำนวนผู้ติดเชื้อ HIV จำแนกตามอำเภอ ตั้งแต่ปี 2545 - 2549

อำเภอ	จำนวนผู้ติดเชื้อ			
	2545	2547	2548	2549
เมือง	110	97	78	4
แม่ทา	23	12	12	11
บ้านโฮ่ง	37	35	24	3
ลี้	68	42	43	1
ทุ่งหัวช้าง	11	3	13	1
ป่าซาง	83	54	53	0
บ้านธิ	33	12	4	0
เวียงหนองล่อง	11	10	9	2
ผลรวม :	376	265	236	22

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดลำพูน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงพบว่าแบบแผนการพัฒนาทางเศรษฐกิจในปัจจุบันของประเทศไทยมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางเพศที่มีมานาน โดยทำให้เรื่องเพศกลายเป็นสินค้าและร่างกายของผู้หญิงเป็นสิ่งของเพื่อบริโภคที่หาได้ง่าย จริงๆแล้วธุรกิจทางเพศสามารถถือได้ว่าเป็นการมีเมียมากอีกรูปแบบหนึ่ง เนื่องจากทำให้ผู้ชายได้รับการบริการทางเพศกับผู้หญิงได้มากกว่าหนึ่งคน ยิ่งในหมู่ผู้ที่ทำงานโรงงาน ตลอดจนแรงงานชั้นกรรมาชีพด้วยแล้วยิ่งถือเป็นปัจจัยเสี่ยง และรัฐบาลเองก็ยังไม่เคยมีผลการศึกษา และมาตรการการแก้ไขที่ชัดเจนในเรื่องนี้

การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่อีกครั้งในการพัฒนาเกษตรอุตสาหกรรมของนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือที่ไม่คาดคิดก็เกิดขึ้นในปลายปี 2539 (ถือได้ว่าเป็นช่วงกลางๆยุค หลังจากที่นิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือได้ดำเนินกิจการมา) ด้วยสถานะ โครงสร้างที่อ่อนแอและไร้เสถียรภาพใน

การพัฒนา พายุเศรษฐกิจได้โหมกระหน่ำประเทศไทยในครั้งแรกของปี 2540 ทำให้คนไทยต้องเผชิญกับความเป็นจริงที่ไม่โสมนั้ก แทนที่จะก้าวหน้าไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ไทยกลับต้องเผชิญกับสภาวะผกผันที่กลับไปสู่ความเป็นประเทศโลกที่สามเช่นเดิม

เมื่อประเทศไทยประกาศใช้ระบบค่าเงินบาทลอยตัว โรงงานหลายแห่งในนิคมอุตสาหกรรมรวมถึงนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จังหวัดลำพูนจำเป็นต้องลดกำลังการผลิต และลดต้นทุน โดยการงดทำงานล่วงเวลา ลดเงินเดือนพนักงาน ลดเวลาการทำงาน และปลดพนักงานออก ทำให้คนในชุมชนหลายคนถูกปลดออกจากงาน และส่วนใหญ่ถูกลดหรืองดการทำงานล่วงเวลา ทำให้ต้องประสบปัญหาเรื่องรายได้ ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา เช่น ปัญหาหนี้สิน ปัญหาการว่างงาน ปัญหาทะเลาะวิวาทในครอบครัว ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาเด็กถูกทอดทิ้ง ขณะที่ผู้ประกอบการต่าง ๆ เริ่มประสบปัญหาการขาดทุน ทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมตามมา (ตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.6 สถิติอาชญากรรม ปี 2545 - 2549

ปี พ.ศ.	รับแจ้ง กลุ่มที่ 1	จับกุม กลุ่มที่ 1	รับแจ้ง กลุ่มที่ 2	จับกุม กลุ่มที่ 2	รับแจ้ง กลุ่มที่ 3	จับกุม กลุ่มที่ 3	รับแจ้ง กลุ่มที่ 4	จับกุม กลุ่มที่ 4	รับแจ้ง กลุ่มที่ 5	จับกุม กลุ่มที่ 5
	(คดี)	(คดี)								
2545	23	16	161	118	291	156	163	46	1,489	1,489
2546	45	19	248	169	335	199	188	51	1,192	1,192
2547	26	16	234	172	484	211	217	64	877	877
2548	24	16	233	183	479	215	1,163	192	1,060	1,882
2549(ม.ค.- ส.ค.)	17	9	105	74	342	157	264	47	919	1,339
ผลรวม :	135	76	981	716	1,931	938	1,995	400	5,537	6,779
ค่าเฉลี่ย :	27	15	196	143	386	188	399	80	1,107	1,356
ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน :	9	3	55	41	80	26	383	56	221	332
ค่าความ แปรปรวน :	90	11	3,005	1,701	6,363	673	147,052	3,177	48,720	110,198

กลุ่ม1=กลุ่มคดีอุกฉกรรจ์ กลุ่ม2=กลุ่มคดีประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย และเพศ กลุ่ม3=กลุ่มคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน กลุ่ม4=กลุ่มคดีที่น่าสนใจ กลุ่ม5=กลุ่มคดีรัฐเป็นผู้เสียหาย

ที่มา : สำนักงานตำรวจภูธร จังหวัดลำพูน

และจากประสบการณ์ของผู้วิจัย และการสอบถามพนักงานส่วนใหญ่ที่อยู่ในช่วงอายุ 18-45 ปี ตลอดจนผู้บริหารชาวต่างชาติ ซึ่งบางคนก็ทำงานตั้งแต่นิคมฯ เริ่มดำเนินงาน พบว่า ก่อนเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจนั้น ทางโรงงานก็อยากจะให้คนงานทำงานนาน ๆ ถึงแม้ว่าจะมีคนลาออกทุกวันและมีคนเข้ามาสมัครใหม่ทุกวันเช่นเดียวกัน แต่ก็ไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของโรงงานเท่าไร เพราะทางโรงงานถือว่าเป็นเรื่องธรรมดา มีคนออกก็รับคนใหม่แทน แต่สิ่งที่พวกเขาพยายามคือ ไม่ให้คนทำงานซึ่งอยู่ฝ่ายบริหารงานทั่วไป (Staff) ได้แก่ ผู้จัดการทั่วไป ผู้จัดการโรงงาน ฝ่ายบัญชี ฝ่ายจัดซื้อ ฝ่ายบุคคล ฝ่ายรักษาความปลอดภัย ที่เป็นเจ้าหน้าที่ระดับสูงและวิศวกรที่มีความชำนาญ และ สำคัญต่อการดำเนินกิจการต้องออกจากงานหรือย้ายงาน โดยมีข้อตกลงอย่างไม่เป็นทางการในระหว่างโรงงานญี่ปุ่นเกี่ยวกับอัตราค่าจ้าง เช่น คนที่เข้ามาทำงานใหม่ ต้องเริ่มเงินเดือนขั้นแรกที่กำหนดเอาไว้ แม้ว่าประสบการณ์มาจากที่อื่นก็ตามเงินเดือนจะขึ้นตามอายุการทำงาน

แต่พอบริษัทประสบกับปัญหา สิ่งเหล่านี้ไม่สามารถการันตีความมั่นคงในชีวิตให้แก่เหล่าพนักงาน หรือหนุ่มสาวชาวโรงงานได้เลย เพราะสิ่งแรกที่ต้องทำก็คือปลดพนักงานที่ไม่มีความจำเป็นเพื่อลดต้นทุนการผลิต และนั่นก็เป็นปัญหาตามมาอย่างไม่คาดคิด เพราะคนงานเหล่านั้นไม่ได้มีการเตรียมพร้อมอะไรอยู่ก่อน ยิ่งคนที่อายุมาก ๆ ยิ่งจะมีความลำบากในการหางานใหม่มากขึ้น ในขณะที่ภาคเกษตรที่หวังไว้ว่าจะสามารถ โอบอุ้ม หรือเป็นที่พักพิงสุดท้ายนั้น ได้ถูกแปรเปลี่ยนไปเป็นภาคอุตสาหกรรมไปเสียหมดแล้ว

ในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือเองก็มีข่าวประท้วงของภาคแรงงานเป็นจำนวนมากแต่ดูเหมือนว่าจะ ไม่มีการเหลียวแลหรือได้รับการช่วยเหลือที่ดีจากทางรัฐบาลเท่าที่ควร เนื่องจากรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งในทศวรรษ 1990 (พ.ศ. 2533 - 2542) เป็นต้นมา วางตัวห่างเหินจากขบวนการแรงงาน เพราะมัวห่วงกับการรักษาภาพพจน์ของแรงงาน ไทยว่าเป็นพวกว่านอนสอนง่าย เพื่อจะดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ ธุรกิจใหญ่และทางการยังคงดำเนินนโยบายที่โดยพื้นฐานแล้วมุ่งจัดขบวนการแรงงานให้หมดไป นายจ้างส่วนใหญ่ยังคงยึดนโยบายไม่ผ่อนปรนในการจัดตั้งขบวนการแรงงาน แต่ผู้แทนทางธุรกิจและนักการเมืองที่เป็นนักธุรกิจบางคนก็เริ่มให้การสนับสนุนนโยบายที่มีความเสรีมากขึ้นที่ อนุญาตให้มีการเมืองด้านแรงงานในสถานที่ทำงาน เพื่อป้องกันไม่ให้แรงงานเหล่านี้ออกมาประท้วงข้างนอก ด้วยเหตุนี้ ผู้นำทางธุรกิจจึงร่วมมือกับทางการในการพัฒนาโครงสร้างไตรภาคี ในการกำหนดค่าแรงขั้นต่ำ ตัดสินชี้ขาดกรณีพิพาท และปรึกษาหารือเกี่ยวกับนโยบายแรงงานของรัฐบาล และผลักดันให้ออกกฎหมายประกันสังคม

นักธุรกิจและรัฐบาลยังพัฒนาทั่วโลกที่มีประสิทธิภาพในการจำกัดวงการค้าสภาพแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก คือ นิคมอุตสาหกรรม ราวปี 2538 มีนิคมอุตสาหกรรมภายใต้การดูแลของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยแต่เพียงผู้เดียวกับการร่วมมือกันระหว่างภาคเอกชนกับการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย นิคมอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดในขณะนั้น คือ นิคมอุตสาหกรรมลาดกระบัง ซึ่งตั้งอยู่ชานเมืองกรุงเทพฯ และ นิคมอุตสาหกรรมจังหวัดลำพูน ที่ตั้งอยู่ทางภาคเหนือ เป็นนิคมที่เอาแบบมาจากนิคมอุตสาหกรรมที่ไต้หวันและสิงคโปร์ มีการลดภาษี ให้การสนับสนุนทางด้านสาธารณูปโภคยกเว้นหรือไม่กี่ลดภาษีนำเข้าและส่งออก และสิ่งจูงใจอีกมากมายเพื่อเชื้อเชิญนักลงทุนจากต่างประเทศและในประเทศ แต่หน้าที่หลักของการนิคมอุตสาหกรรม คือการจัดหาสถานที่ให้แก่นักลงทุนต่างชาติให้ได้พบกับแรงงานราคาถูกสมความประสงค์ และสิ่งจูงใจที่สำคัญอีกอย่างที่ไม่ได้เขียนลงในแผนปฏิบัติการส่งเสริมการลงทุนก็คือ รัฐบาลพยายามอย่างดีที่สุดในการที่จะไม่ให้มีสภาพแรงงานในนิคมอุตสาหกรรม

เหตุการณ์เดียวกันนี้ ซึ่งเป็นเหมือนดั่งฝันร้ายได้ย้อนกลับมาทำลายพี่น้องแรงงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนืออีกครั้งในปี 2551 ที่ผ่านมา โดยคราวนี้เกิดขึ้นกับสองบริษัทดัง ที่เป็นข่าวทั้งทางโทรทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์ นั่นก็คือการประท้วงและเรียกร้องของพนักงานบริษัท โฮยา กลาสติคส์ และ บริษัท อินโนเว็กซ์ ประเทศไทย ซึ่งดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ โดยในรายชื่อของบริษัทหลังนี้เรื่องกำลังอยู่ในชั้นศาลว่าจะสามารถดำเนินธุรกิจต่อได้ หรือต้องถูกฟ้องล้มละลาย อันเป็นเหตุให้มีพนักงานมากกว่า 3000 คน ต้องตกงานในทันที แต่ที่แย่ไปกว่านั้นพนักงานเหล่านั้นจำเป็นต้องสมัครใจลาออกเอง โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนตามที่กฎหมายได้ระบุไว้ ก็ด้วยเหตุเพราะคดีความยังไม่สิ้นสุด ดังนั้นบริษัทจึงยังไม่สามารถดำเนินการใดๆ ได้ และอีกเช่นเคยที่พนักงานมากกว่า 3000 คน ไม่ได้ถูกเหวี่ยงแลจากทางภาครัฐ แจกเช่นเดียวกับ พนักงาน บริษัท ไทรอัมพ์ หรือ บริษัทอื่นๆ ที่เป็นข่าวว่ากำลังมีปัญหากับทางรัฐบาลอยู่ในขณะนี้

ในขณะเดียวกัน จากการที่ได้สอบถาม และพูดคุยกับพนักงาน และ วิศวกรหลายๆ คนจึงได้ทราบว่า พวกเขาเหล่านั้นจำเป็นที่จะต้องสมัครใจลาออก เพราะถ้ายังทนรอเพื่อให้คดีความสิ้นสุดก็ไม่รู้ว่าเมื่อไหร่ และก็ยังไม่แน่ใจว่าจะได้เงินตามนั้นจริงหรือเปล่า แต่หลายๆ คนยังโชคดีที่อายุน้อย และสามารถที่จะไปหางานอื่นๆ ทำได้อยู่ แต่จะเป็นห่วงก็เพราะว่ายังมีอีกหลายๆ คน ที่ไม่มีโอกาสแบบพวกเขา ซึ่งแน่นอนคนเหล่านั้นก็ต้องดิ้นรน และแสวงหา โดยไม่รู้ว่าชีวิตจะดีหรือร้ายต่อไป

บางคนก็อยากออกไปทำเกษตรทฤษฎีใหม่ หรือ เศรษฐกิจพอเพียงตามแบบอย่างของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อหวังเพียงให้เลี้ยงตัวเองได้ก็เพียงพอแล้ว แต่เรื่องจริงหาได้เป็น เช่นนั้นไม่ เพราะที่ดินโดยรอบได้ถูกแปรสภาพไปเป็นเขตอุตสาหกรรมแทบหมดแล้ว จะเหลือก็ เพียงที่ทางที่ห่างออกไป และนั่นก็หมายความว่า เขาเหล่านั้นจำเป็นต้องมีเงินทุนอีกสักก้อนเพื่อ เริ่มต้นชีวิตใหม่อีกครั้งในวัยที่อายุปาเข้าไปจะเกือบ 40 ปีแล้ว และทั้งหมดนี้ก็คืออีกหนึ่งตัวอย่าง ของผลกระทบจากการพัฒนาเกษตรอุตสาหกรรมของจังหวัดลำพูน

วิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นไม่เพียงนำมาซึ่งอาการตกตะลึงแค่นั้น แต่ยังนำมาซึ่งคำถามลึกซึ้ง เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนเงินทุนมหาศาลที่อัดฉีดเข้ามา นโยบายเร่งอุตสาหกรรม การส่งออก การสร้างสินเชื่อ การลดกฎระเบียบให้เหลือน้อยที่สุดแก่ภาคเอกชน และการผนวกเข้ากับ เศรษฐกิจโลกมากขึ้น นำประหลาดใจยิ่งที่ในหลวงของไทยต่างหากที่ทรงเล่นบทบาทในการ แก้ปัญหา คูได้จากพระบรมราโชวาทอันน่าประทับใจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ พระราชทานให้กับปวงชนชาวไทยเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา พระองค์ทรงกระตุ้นเตือนให้ พนสภานิการหันกลับมาสู่เศรษฐกิจการเกษตรแบบพึ่งพาตนเอง หนังสือพิมพ์ เดอะเนชั่น ได้จับ ใจความสำคัญของพระบรมราโชวาทนี้ไว้ว่า

การที่ประเทศไทยเป็นเสือเศรษฐกิจนั้นไม่สำคัญเลย การที่คนไทยสามารถมีชีวิตอยู่ได้ เพราะมีอาหารกินอย่างพอเพียง และสามารถเลี้ยงตนเองได้ต่างหากที่เป็นสิ่งสำคัญ

เพราะองค์ทรงว่า นักเศรษฐศาสตร์หัวก้าวหน้าควรที่จะพิจารณาความคิดของพระองค์ที่จะ ส่งเสริมเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองที่ (อาจคิดว่า) ล้าสมัยไปแล้ว เนื่องจากประเทศได้เข้าไปผูกพัน อย่างมากกับเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์

พระองค์ทรงยืนยันว่า การผลิตที่มุ่งไปที่การทำให้ชุมชนท้องถิ่นพึ่งตนเองได้นั้น เป็นทางออก ทางเดียวที่จะดึงประเทศชาติให้พ้นจากวิกฤตการณ์ที่กำลังประสบอยู่ได้. (วอลเดน เบล โล, 2542)

จากการศึกษาพัฒนาการของอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ศึกษาพบว่าการลงทุนจาก ผู้ประกอบการชาวต่างชาติเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้อุตสาหกรรมในบริเวณนี้เติบโตขึ้นได้รวดเร็ว โดยเฉพาะภายในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ โดยช่วงที่ประเทศไทยกำลังดำเนินนโยบายกระจาย การพัฒนาทางอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาคเป็นช่วงที่ผู้นำในด้านการผลิตทางอุตสาหกรรมอย่าง ประเทศญี่ปุ่นกำลังหาฐานการผลิตใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากทางรัฐบาลต้องการ การลงทุนจากประเทศชั้นนำเช่นนี้ด้วยจึงมีการจัดหาสิทธิประโยชน์ต่างๆ เพื่อดึงดูดให้เกิดการ ลงทุนภายในประเทศ หน่วยงานภาครัฐอย่างสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (บีโอไอ) การนิคมอุตสาหกรรม จึงมีการให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ประกอบการ โดยเฉพาะในนิคมอุตสาหกรรม ภาคเหนือ สิทธิประโยชน์จากผู้ประกอบการอุตสาหกรรมที่อยู่ในนิคมอุตสาหกรรม สามารถขอรับสิทธิ

ประโยชน์จากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (บีโอไอ) โดยจังหวัดลำพูนอยู่ในเขตส่งเสริมการลงทุนเขต 3 ซึ่งทำให้ผู้ลงทุนได้รับสิทธิพิเศษมากมาย เช่น

- ได้รับยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักร
- ได้รับการยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับวัตถุดิบ หรือวัสดุจำเป็นสำหรับส่วนที่ผลิตเพื่อ

การส่งออกเป็นระยะเวลา 5 ปี

- ให้ได้รับการลดหย่อนอากรขาเข้าสำหรับวัตถุดิบ หรือวัสดุจำเป็นสำหรับส่วนที่ผลิตเพื่อจำหน่ายในประเทศ ร้อยละ 75 เป็นระยะเวลา 5 ปี (จะอนุมัติให้คราวละ 1 ปี) ยกเว้นนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง และ โครงการที่ยื่นขอรับการส่งเสริมตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2548 เป็นต้นไป ที่ตั้งสถานประกอบการในนิคมหรือเขตอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมในจังหวัดระยองจะไม่ได้รับสิทธิ์ข้อนี้

- โครงการที่ตั้งนอกนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือก็ขอรับการส่งเสริมการลงทุนได้เช่นกัน ที่ผ่านมามีทั้งอุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนัง ที่อยู่ภายนอกนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ และ โรงงานในสวนอุตสาหกรรมสหพันธ์ที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนดังกล่าว โดยสามารถขอรับสิทธิดังต่อไปนี้

จากการสอบถามและสัมภาษณ์ผู้ประกอบการในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือก็ให้ความสำคัญกับเรื่องสิทธิพิเศษในการลงทุน มาตรการสนับสนุนจากรัฐ การคมนาคมขนส่งที่สะดวก เข้าถึงได้ง่าย และมีระบบสาธารณูปโภคให้บริการมากที่สุดเช่นกัน ซึ่งนิคมอุตสาหกรรมทุกแห่งได้สร้างสิ่งบริการพื้นฐานและให้สิทธิพิเศษในการลงทุนแก่ผู้ประกอบการอยู่แล้ว แต่นิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือในช่วงที่เปิดทำการช่วงแรกมีการให้สิทธิพิเศษในการลงทุนมากกว่าที่อื่นผู้ประกอบการโดยเฉพาะที่มาจากต่างประเทศจึงได้รับประโยชน์จากการส่งเสริมการลงทุนนี้ นอกจากนี้ผู้ประกอบการยังได้ระบุปัจจัยที่สำคัญรองลงมาคือ อำเภอเมืองลำพูนมีแรงงานเพียงพอในการผลิตและเป็นแรงงานที่มีฝีมือราคาถูก

ผู้บริหารที่เข้ามาลงทุนและตั้งโรงงานในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือให้สัมภาษณ์ว่า ช่วงแรกแรงงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานในจังหวัดลำพูนเอง แต่หลังจากที่มีกลุ่มนักลงทุนต่างๆ เข้ามา จึงทำให้ความต้องการแรงงานมีมากขึ้นจนทำให้แรงงานมาจากหลายจังหวัดในภาคเหนือ ซึ่งกลายเป็นผลดีกับผู้ประกอบที่เข้ามาลงทุนในช่วงต่อมาและกลายเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้ประกอบการต่างชาติหลายรายเริ่มเข้ามาลงทุนในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือมากขึ้น อีกอย่างบริเวณนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือแม้จะอยู่ชานเมืองของอำเภอเมืองลำพูนแต่มีความสะดวกในการเข้าถึงมากกว่าเพราะตั้งอยู่ริมทางหลวงหมายเลข 11 ที่ผู้บริหารสามารถเดินทางโดยตรงจากสนามบินจังหวัดเชียงใหม่ได้ทันที